

Työryhmämuistio MMM 2004:7

Metsätalouden
rahoituslakityöryhmän muistio
Helsinki 2004

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖLLE

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 22.1.2003 työryhmän valmistelemaan hallituksen esityksen muotoon laaditut ehdotukset kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (rahoituslaki) muuttamiseksi. Työryhmän tuli rahoituslain osalta käsitellä ainakin:

- energiapuun käytön tukemista ja kiinnittää tällöin huomiota eduskunnan viidettä ydinvoimalayksikköä koskevaan lupapäätökseen liitettyihin edellytyksiin,
- valtioneuvoston 23.10.2002 METSO-toimikunnan mietinnöstä tekemän periaatepäätöksen toteuttamista,
- rahoituslaissa nuoren metsän hoidolle annetun määritelmän tarkistamista ja
- rahoituslain ja sen jälkeen voimaan tulleen perustuslain yhteensovittamista.

Työryhmän tuli ehdotuksessaan ottaa huomioon ja arvioida rahoituslain toimeenpanoon liittyvät taloudelliset, ekologiset ja sosiaaliset näkökohdat sekä vaikutukset valtion talouteen ja alueiden talouteen.

Työryhmän tuli laatia energiapuun käytön lisäämisen tukemista ja luonnonarvokauppaa koskevat alustavat ehdotuksensa 30.6.2003 mennessä ja muut ehdotuksensa 31.12.2003 mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö muutti 24.10.2003 työryhmän toimeksiantoa seuraavasti:

- työryhmän tuli laatia ympäristötukea koskevat ehdotuksensa 31.12.2003 mennessä,
- työryhmän muut ehdotukset tuli laatia 30.4.2004 mennessä ja
- perustuslaista johtuvat rahoituslain muutostarpeet valmistellaan ministeriössä virkatyönä.

Työryhmän puheenjohtajaksi määrättiin apulaisosastopäällikkö Pentti Lähteenoja maa- ja metsätalousministeriöstä. Jäseniksi määrättiin ylitarkastaja Marja Hilska-Aaltonen ja metsätalousylitarkastaja Tapio Lehtiniemi maa- ja metsätalousministeriöstä sekä kutsuttiin ylitarkastaja Nina Broadstreet kauppa- ja teollisuusministeriöstä, hallitussihteeri Satu Sundberg ympäristöministeriöstä, varametsäjohtaja Timo Nyrhinen Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:stä ja johtaja Niilo Piisilä Pohjois-Pohjanmaan metsäkeskuksesta. Työryhmän sihteeriksi määrättiin hallitussihteeri Marketta Lehtonen maa- ja metsätalousministeriöstä. Lisäksi sihteereinä toimivat jäsenet Marja Hilska-Aaltonen ja Tapio Lehtiniemi. Työryhmän jäsen Satu Sundbergin sijaisena on yhdessä kokouksessa ollut ylimetsänhoitaja Pirkko Isoviita.

Maa- ja metsätalousministeriö kutsui 24.10.2003 työryhmän jäseneksi viranomaispäällikkö Ilkka Koiviston Hämeen-Uudenmaan metsäkeskuksesta ja määräsi sihteeriksi Lehtosen tilalle hallitussihteeri Kirsi Taipaleen maa- ja metsätalousministeriöstä.

Työryhmä otti nimekseen metsätalouden rahoituslakityöryhmä ja kutsui pysyviksi asiantuntijoiksi ylitarkastaja Aimo Aallon kauppa- ja teollisuusministeriöstä ja yksikön päällikkö Tage Fredrikssonin Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiosta. Lisäksi työryhmä on kuullut asiantuntijoina seuraavia henkilöitä: Antti Asikainen (Metsäntutkimuslaitos), Jukka Aula (Pohjois-Suomen Metsänomistajien Liitto ry), Pentti Hakikila (Valtion teknillinen tutkimuskeskus VTT), Pertti Harstela (Metsäntutkimuslaitos), Pertti Hämäläinen (Wood Focus Oy), Mikko Kukkola (Metsäntutkimuslaitos), Ilpo Kuronen (Suomen luonnonsuojeluliitto), Simo Kyllönen (Helsingin yliopisto ja Suomen luonnonsuojeluliitto), Kalle Kärhä (Metsäteho Oy), Matti Kärkkäinen (Joensuun yliopisto), Pekka Laurila (Biowatti Oy), Pertti Litmanen (Metsäteollisuus ry), Anna Rakemaa (maa- ja metsätalousministeriö), Juha Siitonen (Metsäntutkimuslaitos) ja Markku Väre (Metsäteollisuus ry).

Työryhmä kokoontui 25 kertaa. Lisäksi työryhmä tutustui Askolan seudun metsänhoitoyhdistyksen maastokohteisiin sekä Stora Enson Tolkkisten sahaan ja Porvoon Energian lämpövoimalaan.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa kunnioittaen muistionsa maa- ja metsätalousministeriölle. Muistioon liittyy eriävä mielipide.

Helsingissä 19 päivänä toukokuuta 2004

Pentti Lähteenoja

Nina Broadstreet

Marja Hilska-Aaltonen

Ilkka Koivisto

Tapio Lehtiniemi

Timo Nyrhinen

Niilo Piisilä

Satu Sundberg

Kirsi Taipale

Sisällys

1. Johdanto

- 1.1 Metsätalouden rahoituslainsäädäntö
- 1.2 Metsätalouden rahoituslainsäädännön vaikutukset

2. Nuoren metsän hoito

- 2.1 Voimassa oleva lainsäädäntö
- 2.2 Työryhmän ehdotukset
- 2.3 Ehdotusten arvioidut vaikutukset

3. Energiapuun käyttö

- 3.1 Voimassa oleva lainsäädäntö
- 3.2 Työryhmän ehdotukset
- 3.3 Ehdotusten arvioidut vaikutukset

4. Ympäristötuki

- 4.1 Voimassa oleva lainsäädäntö
- 4.2 Työryhmän ehdotukset
- 4.3 Ehdotusten arvioidut vaikutukset

5. Muut muutostarpeet ja ehdotukset

- 5.1 Lain nimi
- 5.2 Rahoitusta koskevat rajoitukset
- 5.3 Kustannukset ja rahoitus
- 5.4 Metsänuudistamisen tuki ja maisema-alueet
- 5.5 Hoito- ja kunnossapitovelvollisuus
- 5.6 Juurikäävän mekaaninen torjunta
- 5.7 Lainat
- 5.8 Metsäluonnon hoitohankkeet
- 5.9 Euroopan unionin osaksi rahoittamat ohjelmat
- 5.10 Rahoituksen maksuaikataulu
- 5.11 Metsäkeskusten viranomaistoiminnon resurssit

6. Yhteenveto työryhmän ehdotuksista ja niiden määräraha-vaikutuksista

- 6.1 Nuoren metsän hoito
- 6.2 Energiapuun käyttö
- 6.3 Ympäristötuki
- 6.4 Muut ehdotukset
- 6.5 Määräraha-vaikutukset

Liitteet:

- Eriävä mielipide (liite 1)
- Eduskunnan kirjelmä 8/2002 vp (liite 2)
- Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan mietintö 6/2002 vp (liite 3)
- Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan mietintö 3/2004 vp (liite 4)
- Uusiutuvan energian edistämishjelma 2003- 2006 (liite 5)
- Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelma (liite 6)

Hallituksen strategia-asiakirja 2004: Hallituksen poikki-
hallinnolliset politiikkaohjelmat ja politiikat (liite 7)
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan toiminta- ja
taloussuunnitelma (liite 8)

1) Johdanto

1.1 Metsätalouden rahoituslainsäädäntö

Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta (1094/1996; jäljempänä rahoituslaki) tuli voimaan 1.1.1997. Siinä säädetään valtion rahoituksesta toimenpiteisiin, joilla edistetään yksityismetsien kestävää hoitoa ja käyttöä metsälain (1093/1996) mukaisesti. Näihin toimenpiteisiin osoitetaan tukea ja lainaa valtion talousarvioon vuosittain otettavista määrärahoista. Rahoituslakia ja sen nojalla annettuja asetuksia ja määräyksiä on muutettu lain voimaantulon jälkeen useita kertoja. Rahoituslainsäädäntö koostuu seuraavista säädöksistä ja määräyksistä:

- laki kestävän metsätalouden rahoituksesta (1094/1996 muutoksineen¹)
- asetus kestävän metsätalouden rahoituksesta (1311/1996 muutoksineen²), jäljempänä rahoitusasetus
- laki kiinteistön yhteisomistajien osallistumisesta metsätalouden rahoituslainsäädännössä tarkoitettuun toimenpiteeseen (1349/1996 muutoksineen³)
- maa- ja metsätalousministeriön asetus kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain nojalla tehtävän suunnittelun ja puuntuotannon kestävyys turvaamiseksi tehtävien töiden rahoituksesta (97/01)
- maa- ja metsätalousministeriön asetus kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain nojalla puuntuotannon kestävyys turvaamiseksi tehtävistä töistä (44/01)
- maa- ja metsätalousministeriön asetus energiapuun haketukseen käytettävän tuen myöntämisestä ja tuen enimmäismäärästä (1287/2002)⁴
- maa- ja metsätalousministeriön päätös metsätalouden ympäristötuesta (144/2000 muutoksineen⁵)
- maa- ja metsätalousministeriön asetus metsätalouden ympäristötuen laskennassa käytettävästä puukuutiometrin keskikantohinnasta (723/2003)
- työministeriön asetus työllisyystyönä teetettävästä nuoren metsän hoidosta (359/2001)
- maa- ja metsätalousministeriön asetus juurikäävän torjunnasta (560/2001)
- kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain nojalla tapahtuva suunnittelu (50/99)⁶

Rahoituslakia on muutettu työryhmän asettamisen jälkeen kerran työryhmän valmistelun perusteella. Työryhmä valmisti toimeksiantonsa mukaisesti rahoituslain muutosesityksen, joka perustui valtioneuvoston 23.10.2002 tekemään periaatepäätökseen toimintaohjelmasta Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi. Rahoituslain muutoksella mahdollistettiin eräiden edellä mainittuun METSO-

¹ Muutokset: 1286/1997, 332/1999, 454/1999, 718/1999, 1062/1999, 350/2001, 1284/2002, 1285/2002, 112/2003 ja 624/2003.

² Muutokset: 907/1997, 1415/1997, 1020/2000 ja 826/2001.

³ Muutokset: 1288/1997 ja 1144/2003. Laki tuli voimaan samanaikaisesti rahoituslain kanssa. Lakia ei käsitellä tässä työryhmämuistiossa.

⁴ Voimassa 31.12.2007 saakka.

⁵ Muutokset: 729/2000, 1306/2001 ja 1252/2003.

⁶ Maa- ja metsätalousministeriön asetus 97/01 ja 44/01 sekä määräys 50/99 on julkaistu maa- ja metsätalousministeriön määräyskokoelmassa. Ne löytyvät Internet-sivulta <http://www.finlex.fi/> kohdasta Viranomaiset. Muut löytyvät kyseiseltä Internet-sivulta joko kohdasta Lainsäädäntö/Ajantasainen lainsäädäntö tai Lainsäädäntö/Alkuperäiset säädökset.

monimuotoisuusohjelmaan sisältyvien kokeiluhankkeiden (luonnonarvokauppa ja yhteistoimintaverkosto) toteuttaminen. Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (624/2003) tuli voimaan 1.7.2003 ja se on voimassa 31.12.2007 saakka.

Rahoituslakityöryhmän esitykseen perustuen metsätalouden ympäristötuesta annettua maa- ja metsätalousministeriön päätöstä muutettiin joulukuussa 2003. Muutos (1252/2003) tuli voimaan 1.1.2004. Ympäristötukisopimusten voimassaoloaika lyhennettiin 30 vuodesta kymmeneen vuoteen. Lisäksi muutettiin vähäiseksi haitaksi katsottavaa maanomistajan omavastuusuutta ja tuen maksamista koskevaa säännöstä.

Valtionavustuslaki (688/2001) tuli voimaan 1.9.2001. Kun maa- ja metsätalousministeriön päätösehdotusta, joka koski rahoitusta puuntuotannon kestävyys turvaamiseen ja muihin edistämistoimenpiteisiin vuonna 2003 (ns. Metsänparannustöiden työohjelma), käsiteltiin valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnassa, valiokunta puolsi ehdotusta seuraavalla lausumalla:

"Raha-asiainvaliokunta puoltaa esitystä edellyttäen, että maa- ja metsätalousministeriö selvittää ennen ensi vuoden määrärahan jakopäätöksen tekemistä kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) ja sen nojalla annettujen asetusten säännösten yhteensopivuuden valtionavustuslain (688/2001) säännösten kanssa."

Työryhmän toimeksiantoon ei ole kuulunut rahoituslain tarkastelu valtionavustuslain näkökulmasta. Työryhmä onkin tarkastellut valtionavustuslakia vain muutamien kysymysten osalta.

Uusi perustuslaki tuli voimaan 1.3.2000. Rahoituslainsäädäntöön ei ole tehty perustuslain uudistuksesta johtuvia muutoksia. Ne eivät sisällyneet työryhmän muutettuun toimeksiantoon. Työryhmä on kuitenkin keskustellut eräistä perustuslaista aiheutuvista rahoituslain muutostarpeista, mutta esittää jäljempänä ehdotuksensa rahoituslain muuttamiseksi ottamatta kantaa ehdotustensa säädöstasoon tai muihin perustuslain edellyttämiin muutoksiin.

1.2 Metsätalouden rahoituslainsäädännön vaikutukset

Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelmassa metsäsektorista todetaan muun muassa seuraavaa:

"Kansallisen metsäohjelman 2010 toteuttamista jatketaan tavoitteena varmistaa puun tuotannon lisääntyminen ohjelmakaudella 5 miljoonaa kuutiometriä ja metsien terveydentilan ylläpitäminen.

KEMERAn lisärahoituksella toteutetaan ilmasto- ja energiapolitiikkaa kansallisen metsäohjelman mukaisesti. Lisärahoitus on tarpeen tavoitteen mukaisen puun energiakäytön saavuttamiseksi.

Metsälain mukaisten erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoitukseen käytetyt varat ohjataan kartoituksen päätyttyä vuodesta 2004 lähtien kokonaisuudessaan perusteitaan tarkistettuun metsätalouden ympäristötukeen.

Etelä-Suomen ja Pohjanmaan metsien monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelman (METSO) toteuttamisen edellyttämä lisärahoitus turvataan. Valtioneuvoston tekemä periaatepäätös kehittää metsien monimuotoisuutta kustannustehokkaasti vapaaehtoisuuden pohjalta luo edellytykset metsien suojelulle myös uuden hallituskauden aikana.

Puun käyttöä edistetään erilaisin toimenpitein ja puutuoteteollisuudelle laaditaan oma elinkeinopoliittinen ohjelma.”⁷

Tukeen puuntuotannon kestävyys turvaamiseksi on valtion vuoden 2004 talousarviossa osoitettu 62,895 miljoonan euron määräraha (momentti 30.31.44) ja lainoihin puuntuotannon kestävyys turvaamiseksi 0,421 miljoonan euron määräraha (momentti 30.31.83). Näillä määrärahoilla rahoitetaan yksityismetsien metsänparannus- ja metsänhoitotöitä. Vuonna 2003 valtiontukea käytettiin 68,506 miljoonaa euroa ja lainavaroja 0,259 miljoonaa euroa rahoituslain mukaisiin töihin. Metsäkeskuksen viranomaistoiminto tekee päätökset varojen myöntämisestä yksittäisten metsänparannushankkeiden toteuttamiseen. Vuosittain tehdään noin 52 000 rahoituksen myöntöpäätöstä.

Valtiontuesta käytetään noin 75 prosenttia varsinaisten töiden tekemiseen työ- ja materiaalikuluineen. Töiden suunnitteluun ja toteutusselvitysten laatimisesta maksettaviin korvauksiin on käytetty vuosittain loput 25 prosenttia valtiontuesta. Työlajeittain tarkasteltuna suunnittelun kustannusten osuus kaikista kustannuksista on suurin metsätien tekemisessä ja kunnostusojituksessa, koska nämä hankkeet ovat yleensä usean tilan yhteishankkeita, joiden suunnittelu vaatii paljon neuvotteluja maanomistajien kanssa sekä runsaasti erilaisia asiakirjoja.

Taulukko 1. Valtion varojen käytön jakautuminen työlajeittain vuonna 2003

Työlaji	Osuus valtiontuesta %	Osuus lainavaroista %
Metsänuudistaminen	14,0	-
Kulutus	0,2	-
Nuoren metsän hoito	38,8	-
Energiapuun korjuu	4,7	-
Metsänterveyslannoitus	1,4	-
Kunnostusojitus	6,7	23,2
Metsätien tekeminen		
– josta uusia teitä	0,8	42,1
– josta tien perusparannusta	4,2	34,7
Juurikäävän torjunta	4,1	-
Energiapuun haketus	0,9	-
Suunnittelu ja toteutusselvitys	24,2	-
Yhteensä	100,0	100,0

Useiden tilojen yhteisinä toteutettavissa kunnostusojitus- ja metsätiehankeissa metsänomistajalle voidaan kustannusten rahoittamiseen valtiontuen sijasta myöntää lainaa silloin, kun hänen maksettavakseen tulevien toteuttamiskustannusten määrä on vähintään 1 346 euroa.

⁷ Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelma löytyy valtioneuvoston Internet-sivulta www.valtioneuvosto.fi kohdasta Nykyinen hallitus.

Taulukko 2. Rahoitetut suoritelmäärät työlajeittain vuonna 2003

Työlaji	Suoritemäärä
Metsänuudistaminen	19 555 ha
– josta pellonmetsitys	2 528 ha
Kulutus	434 ha
Nuoren metsän hoito	157 994 ha
– pystykarsinta	3 819 ha
– taimikonhoito ja	77 102 ha
– 2. kehitysluokan metsien hoito	77 073 ha
Energiapuun korjuu	462 862 k-m ³
Metsänterveyslannoitus	12 580 ha
Kunnostusojitus	64 000 ha
Metsätien tekeminen	1 603 km
– josta uusia teitä	324 km
– josta tien perusparannusta	1 279 km
Juurikäävän torjunta	38 410 ha
Energiapuun haketus	360 657 i-m ³

Taulukko 3. Varojen käyttö rahoituslain mukaisiin töihin metsäkeskuksittain vuonna 2003

Metsäkeskus	Valtiontuki, euroa	Laina, euroa
Rannikko	2 726 789	3 813
Lounais-Suomi	3 588 254	44 356
Häme-Uusimaa	3 357 571	20 172
Kaakkois-Suomi	2 975 995	47 330
Pirkanmaa	2 856 636	12 069
Etelä-Savo	4 829 493	6 267
Etelä-Pohjanmaa	7 765 981	64 897
Keski-Suomi	5 399 904	21 290
Pohjois-Savo	6 831 102	20 976
Pohjois-Karjala	5 130 861	17 510
Kainuu	4 787 481	0
Pohjois-Pohjanmaa	10 004 308	0
Lappi	8 089 220	0
Yhteensä	68 343 595	258 679

Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön päätöksin vuonna 2003 hyväksyttiin 161 943 euroa käytettäväksi rahoituslain mukaiseen kokeilu- ja selvitystoimintaan.

Kaikkien metsänomistajien metsänhoito- ja metsänparannustoista vuosittain aiheutuvat kokonaiskustannukset olivat viimeisimmän vuodelta 2001 olevan tilaston mukaan noin 237

miljoonaa euroa. Yksityismetsien metsänhoito- ja metsänparannustöiden kokonaiskustannukset olivat tuolloin noin 188 miljoonaa euroa, josta valtion rahoitusosuus oli noin 30 prosenttia. Valtion rahoitus toimii kannustimena yhteiskunnan metsänhoidolle ja puuntuotannolle asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi. Valtion rahoituksen on tutkimuksissa todettu liittyvän metsätalouden aktiiviseen harjoittamiseen ja kohdistuvan pääasiallisesti puukaupallisesti aktiivisille metsänomistajille.

Kansallista metsäohjelmaa 2010⁸ valmisteltaessa arvioitiin, että metsätaloudessa ja metsäteollisuudessa työpaikkojen määrä vähenee 95 000 henkilöstä 80 000 henkilöön vuoteen 2010 mennessä. Tämä kehitys ei näyttäisi ainakaan vielä olevan toteutumassa. Lisääntyneet metsänhoitotyöt ja energiapuun korjuun lisääntyminen sekä puutuotealan kasvu ovat vaikuttaneet suotuisasti metsäsektorin työpaikkakehitykseen niin, että metsätalouden työllisyys on pysynyt viime vuosina melko vakaana. Valtion rahoittamien metsänhoito- ja metsänperusparannustöiden työllisyysvaikutus on vuosittain ollut yli 3 000 henkilötyövuotta.

Metsäluonnonhoitoon osoitetuista määrärahoista on ympäristötukeen käytetty keskimäärin 62 prosenttia ja luonnonhoitohankkeisiin 38 prosenttia. Vuosina 2000–2003 on luonnonhoitohankkeisiin käytetty vuosittain noin 690 000 euroa. Ympäristötukea on pääasiassa kohdistettu metsälain 10 §:ssä tarkoitettujen erityisen tärkeiden elinympäristöjen ominaispiirteiden säilyttämiseen. Rahoituslain 19 §:n mukaisesti ympäristötukea on myönnetty myös muihin toimenpiteisiin, joissa otetaan huomioon metsän biologisen monimuotoisuuden ylläpitäminen, luonnonhoito tai metsien muu kuin puuntuotannollinen käyttö laajemmin kuin mitä niistä metsälaissa säädetään maanomistajan velvollisuudeksi. Luonnonhoitohankkeista yleisimpiä ovat olleet erilaiset vesiensuojeluhankkeet, joita usein tehdään yhteistyössä muiden toimijoiden kuten esimerkiksi alueellisen ympäristökeskuksen kanssa.

Taulukko 4. Ympäristötuen käyttö metsäkeskuksittain vuonna 2003

Metsäkeskus	euroa	ha
Rannikko	29 896	11
Lounais-Suomi	93 573	30
Häme-Uusimaa	59 731	55
Kaakkois-Suomi	23 233	13
Pirkanmaa	153 092	58
Etelä-Savo	62 476	37
Etelä-Pohjanmaa	103 540	104
Keski-Suomi	158 460	105
Pohjois-Savo	67 292	36
Pohjois-Karjala	79 505	66
Kainuu	28 566	25
Pohjois-Pohjanmaa	214 857	573
Lappi	300 424	418
yhteensä	1 374 646	1 532

Metsäluonnon hoidon edistämiseen on vuoden 2004 talousarviossa osoitettu 5 605 000 euron määräraha (momentti 30.31.45). Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta

⁸ Asiakirja löytyy maa- ja metsätalousministeriön Internet-sivulta <http://www.mmm.fi/kmo/ohjelma>.

annetun lain 19 §:ssä tarkoitetun ympäristötuen ja 20 §:ssä tarkoitetuista metsäluonnon hoitohankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä metsien ympäristönhoitoa ja biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä tukevista valtakunnallisista ja maa- ja metsätalousministeriön erikseen määrittelemistä hankkeista ja toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi momentin määrärahasta maksetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteuttamisesta maa- ja metsätalousministeriön osalle aiheutuvia menoja yksityismetsissä.

2) Nuoren metsän hoito

2.1 Voimassa oleva lainsäädäntö

Nuoren metsän hoitokohde

Nuoren metsän hoidolla tarkoitetaan rahoituslain 6 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan "taimikon ja nuoren metsän perkausta, harvennusta ja laatupuiden pystykarsintaa edellyttäen, ettei alueelta toimenpiteiden yhteydessä kerry leimikkona myyntikelpoista määrää kaupallisen ainespuun laatu- ja mittavaatimukset täyttävää puutavaraa". Nuoren metsän hoidon tuen myöntämisen edellytyksistä säädetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 44/01⁹ 4 §:ssä. Töiden rahoittamisesta sekä rahoituksen määrästä ja perusteista säädetään tarkemmin rahoituslain 8 ja 9 §:ssä ja toteuttamiskustannuksiin myönnettävän tuen suuruudesta rahoitusasetuksen 5 §:ssä ja maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 97/01¹⁰ 2, 5 ja 6 §:ssä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 44/01 4 §:ssä säädetään nuoren metsän hoidon tuen myöntämisen edellytyksistä seuraavasti:

"Rahoituslain mukaisena nuoren metsän hoitona voidaan rahoittaa taimikonhoitoa sekä 2. kehitysluokan metsässä puuston harvennusta ja sen yhteydessä tapahtuvaa puun korjuuta haittaavan pieniläpimittaisen puuston poistamista ja pystypuiden karsintaa silloin, kun tällaiselle työlle on selvä metsänhoidollinen tarve. Nuoren metsän hoitona ei voida rahoittaa ennen harvennusta suoritettavaa pelkkää alueen raivausta. Nuoren metsän hoitona voidaan rahoittaa myös verhopuuston poistoa tai harvennusta silloin, kun toimenpiteen toteuttamisen ei katsota kuuluvan metsälain 8 §:ssä tarkoitetuksi uuden puuston aikaansaamista koskeväksi maanomistajan velvollisuudeksi. Rahoitettavan nuoren metsän hoitohankkeen koon tulee olla vähintään 1 hehtaari.

Taimikonhoitokohteen puuston tulee olla kehitettäväksi kelvollinen. Taimikon perkaus ja harvennus tulee ajoittaa sen kehityksen kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Valtion varoja voidaan käyttää taimikonhoitotyöhön sen jälkeen, kun metsälain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu taloudellisesti kasvatuskelpoinen taimikko on saatu aikaan. Hyvin tiheässä kasvaneissa taimikoissa sekä alueilla, joilla hirvi-, lumi- tai muu luonnontuhoon riski on huomattava, taimikot voidaan jättää silloin, kun se on metsän suotuisan kehittymisen kannalta välttämätöntä, jossakin määrin yleisesti hyväksytyjä vaatimuksia tiheämmiksi. Taimikonhoidon jälkeinen puuston tiheys on tällöin enintään 3 000 kpl/ha.

⁹ Maa- ja metsätalousministeriön asetus kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain nojalla puuntuotannon kestävyys turvaamiseksi tehtävistä töistä.

¹⁰ Maa- ja metsätalousministeriön asetus kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain nojalla tehtävän suunnittelun ja puuntuotannon kestävyys turvaamiseksi tehtävien töiden rahoituksesta.

Nuoren metsän hoitotyönä 2. kehitysluokan metsässä toteutetun harvennuksen jälkeen kohteelle ei saa jäädä välitöntä ensiharvennustarvetta. Kasvatettavan puuston pohjapinta-alalla punnittu keskiläpimitta rinnankorkeudelta tulee käsittelyn jälkeen olla alle 16 cm. Työn lopputuloksen arvioinnissa käytetään metsänhoitosuositusten harvennusmalleja soveltuvien osien. Mikäli lähtöpuusto on ylitieheä ja sen harvennus aiheuttaa tuhoriskejä, saa kasvamaan jätettävän puuston tiheys olla 2. kehitysluokan kohteissa enintään 2 000 kpl/ha.

Rahoituslain 6 §:n 3 kohdassa tarkoitetuksi myyntikelpoiseksi leimikoksi katsotaan kohde, jonka puuston valtipituus ala- ja laatuharvennuksella tehdyn käsittelyn jälkeen on havupuumetsiköissä yli 14 metriä ja lehtimetsissä yli 15 metriä. Mikäli korjattava puu käytetään kokonaan energiapuuksi, voi puuston valtipituus olla edellä mainittua suurempi.

Taloudellinen tarkoituksenmukaisuus edellyttää, että taimikonhoidossa poistetaan runkoja vähintään 2 000 kpl/ha tai että 2. kehitysluokan metsän harvennuksessa kantoläpimitaltaan vähintään 4 cm olevia runkoja poistetaan vähintään 1 000 kpl/ha taikka että verhopuustosta poistetaan runkoja vähintään 1 000 kpl/ha.

Pystypuiden karsintakohteita ovat ensisijaisesti tuoreiden ja kuivahkojen kankaiden sekä vastaavien ojitettujen turvemaiden männiköt. Lehtomaisten kankaiden ja vastaavien ojitettujen turvemaiden männiköt voidaan valita karsintakohteiksi, mikäli niiden puusto muutoin täyttää pystypuiden karsintakohteelle asetettavat vaatimukset. Karsittaviksi soveltuvat myös mänty- ja koivuvaltaiset sekametsiköt sekä lehtomaisten ja tuoreiden kankaiden rauduskoivikot.

Pystypuiden karsintaa ei rahoiteta alueilla, joilla lämpösumma on alle 750 d.d.

Karsittavan metsikön puuston pitää olla terve, kasvuista sekä tiheydeltään ja ikärakenteeltaan tasainen. Metsikössä on oltava karsintakelpoisia puita vähintään 350 runkoa hehtaarilla.

Karsintakohde valitaan siten, että metsikön kaikki karsittavat puut voidaan karsia samaan korkeuteen. Karsintakelpoisia puita ovat metsikön pää- ja lisävaltapuut, joiden rungot ovat ainakin karsintakorkeuteen saakka suoria ja virheettömiä. Alin karsintakorkeus on 4 metriä.

Valtion varoja voidaan käyttää nuoren metsän hoitoon samalla alueella vain kerran puuston kiertoajan kuluessa. Työ voidaan kuitenkin uusien valtion varojen, jos metsikkö on vaarassa tuhoutua uudelleenvesoittumisen vuoksi tai jos pystypuiden karsintaa ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa muiden nuoren metsän hoitotoimenpiteiden kanssa samanaikaisesti. Alueilla, joilla on rahoitettu taimikonhoitotoimia metsänparannuslain nojalla, voidaan rahoittaa nuoren metsän hoitoa siinä vaiheessa, kun puustosta ei vielä kerry leimikkona myyntikelpoista määrää kuitupuun mitat täyttävää puutavaraa. Verhopuuston kaato tai taimikon harvennus eivät täytä toisena työna rahoituskelpoisuuden edellytyksiä. Tarpeetonta metsikön siistimistä on riistan ja luonnon hoidon takia vältettävä."

Suunnitelma ja toteutus selvitys

Rahoituslain 3 §:ssä säädetään suunnitelmasta ja toteutus selvityksestä seuraavasti:

"Tämän lain toimenpiteiden rahoituksen tulee perustua ennen toimenpiteen toteutusta laadittavaan suunnitelmaan tai toimenpiteen toteutuksen jälkeen annettavaan toteutus selvitykseen.

Toimenpidettä varten tulee laatia suunnitelma, jos se on tämän lain mukaisen rahoituksen myöntämisen tai toimenpiteen toteuttamisen vuoksi tarpeellista. Asetuksella voidaan säätää suunnitelman tarpeellisuudesta.

Metsätalousasioissa toimivaltainen ministeriö antaa tarkempia säännöksiä suunnitelmasta ja toteutusselvityksestä sekä niiden sisällöstä."

Suunnitelmasta ja toteutusselvityksestä säädetään lisäksi rahoitusasetuksen 1 §:ssä seuraavasti:

"Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu suunnitelma on laadittava metsänuudistamista, metsänterveyslannoitusta, kunnostusojitusta, metsätien tekemistä ja metsäluonnonhoitohanketta sekä Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston rahoittamia toimenpiteitä varten. Työllisyystyönä tehtävää nuoren metsän hoitoa ja energiapuun korjuuta samoin kuin kulotusta sekä kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain 19 §:ssä tarkoitettua ympäristötukea ja lain 22 §:ssä tarkoitettuja muita edistämistoimenpiteitä varten laaditaan suunnitelma silloin, kun se on toimenpiteen toteuttamisen vuoksi tarpeellista. Muiden toimenpiteiden rahoituksen tulee perustua toimenpiteen toteutuksen jälkeen annettavaan toteutusselvitykseen."

Rahoituksen määrä

Töiden rahoittamisesta säädetään rahoituslain 8 §:n 1 momentissa seuraavasti:

"Kokonaan tuella voidaan rahoittaa kustannukset, jotka aiheutuvat metsänviljelyssä käytettävien siementen, taimien ja muiden välttämättömien tarvikkeiden hankinnasta sekä kulotuksessa tarpeellisista vakuutuksista. Kokonaan tuella voidaan rahoittaa myös töiden suunnittelusta aiheutuvat kustannukset metsätalousasioissa toimivaltaisen ministeriön määräämin perustein."

Rahoituksen määrästä ja perusteista säädetään lisäksi 9 §:n 1 momentissa seuraavasti:

"Toteuttamiskustannuksiin myönnettävän tuen suuruuden määräämistä varten maa jaetaan vyöhykkeisiin. Tuen enimmäismäärä on 70 prosenttia toteutuneista kustannuksista tai vastaavista keskimääräisistä kustannuksista, jotka vuosittain vahvistetaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella."

Töiden toteuttamiskustannuksiin myönnettävän tuen suuruudesta säädetään rahoitusasetuksen 5 §:ssä seuraavasti:

"Toteuttamiskustannuksiin myönnettävän tuen suuruus on nuoren metsän hoidossa ja kulotuksessa ensimmäisellä vyöhykkeellä 50 prosenttia, toisella vyöhykkeellä 60 prosenttia ja kolmannella vyöhykkeellä 70 prosenttia mainituista kustannuksista. Metsänterveyslannoituksessa ja kunnostusojituksessa vastaavat tuen suuruudet ovat 40, 55 ja 65 prosenttia. Metsätien tekemisessä vastaavat tuen suuruudet ovat 20, 30 ja 40 prosenttia kuitenkin niin, että tien perusparannuksessa vastaavat tuen suuruudet ovat 40, 50 ja 60 prosenttia. Metsänuudistamisessa vastaavat tuen suuruudet ovat 20, 35 ja 55 prosenttia, kolmannella vyöhykkeellä kuitenkin 70 prosenttia silloin, kun kantoraha-arvo on 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla enintään kaksinkertainen uudistamiskustannuksiin verrattuna.

Työllisyystyönä toteutettavaan nuoren metsän hoitoon myönnettävän tuen suuruus on ensimmäisellä vyöhykkeellä 60 prosenttia, toisella vyöhykkeellä 70 prosenttia ja kolmannella vyöhykkeellä 80 prosenttia toteuttamiskustannuksista.

Myönnettäessä 1 momentissa tarkoitettua tukea toimenpiteeseen kiinteistöllä, jolla ei ole ajan tasalla olevaa metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annetun asetuksen (93/1996) 36 §:ssä tarkoitettua metsäsuunnitelmaa, tuen suuruus on 1 momentissa tarkoitettu

tuki alennettuna kymmenellä prosenttiyksiköllä. Ajan tasalla olevalta metsäsuunnitelmalta edellytetään, että se on edelleen voimassa."

Rahoituslain 9 §:n 3 momentissa säädetään tilakohtaisen metsäsuunnitelman vaikutuksesta tuen määrään seuraavasti:

"Rahoitettavista kustannuksista ja keskimääräisten kustannusten määrittämisestä sekä vyöhykkeistä ja niillä sovellettavista tukiprosenteista säädetään asetuksella. Asetuksella voidaan myös säätää tukiprosenttia alennettavaksi silloin, kun kiinteistöllä, jota rahoitettavaksi esitetty toimenpide koskee, ei ole ajan tasalla olevaa, metsäkeskuksen tämän lain mukaisten toimenpiteiden osalta tarkastamaa tilakohtaista metsäsuunnitelmaa (metsäsuunnitelma) lukuun ottamatta pellonmetsityksiä, 11 §:ssä tarkoitettuja työllisyystöitä sekä yhteishankkeina toteutettavia kunnostusojituksia ja metsäteitä."

Rahoituslaissa on lisäksi erityissäännös työllisyystöiden rahoituksesta. Lain 11 §:ssä säädetään seuraavasti:

"Nuoren metsän hoitoon, joka teetetään työttömällä työvoimalla, voidaan tukea myöntää enintään 80 prosenttia toteuttamiskustannuksista. Työttömän työvoiman käyttämisestä nuoren metsän hoitoon (työllisyystyö) säädetään työministeriön asetuksella."

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 97/01 2 §:ssä säädetään nuoren metsän hoidon keskimääräisistä kustannuksista ja kokonaan tuella rahoitettavista kustannuksista seuraavasti:

"Nuoren metsän hoito"

Rahoituslain 11 §:ssä tarkoitettuna työllisyystyönä tehtävässä nuoren metsän hoidossa tuki määräytyy toteutuneiden kustannusten perusteella. Tällöin toteutusilmoituksesta tai toteutusselvityksestä tulee ilmetä työmäärät sekä näiden todelliset kustannukset. Muutoin rahoituksen perusteena käytetään keskimääräisiä toteuttamiskustannuksia.

Nuoren metsän hoitokohteiden luokittelu:

1. luokka taimikonhoitokohteet, jotka tehdään maanomistajan omana työnä
2. luokka taimikonhoitokohteet, joiden tekemiseen on palkattu tilan ulkopuolista työvoimaa
3. luokka 2. kehitysluokan metsien kohteet ja erityisen vaikeat taimikonhoitokohteet, jotka tehdään maanomistajan omana työnä
4. luokka 3. luokan kohteet, joiden tekemiseen on palkattu tilan ulkopuolista työvoimaa

E erityisen vaikeana taimikonhoitona pidetään työtä, jossa poistettavan puuston kappalemäärä ja kantoläpimitta asettuvat oheisen liitteen esittämässä kaaviossa määritellylle yli 2,5 henkilötyöpäivää/ha vaativalle alueelle. E erityisen vaikeata taimikonhoitokohdetta koskevan toteutusselvityksen laatimisen yhteydessä on mitattava ja rahoitushakemuksen yhteydessä ilmoitettava poistetun puuston kappalemäärä ja kantoläpimitta.

Nuoren metsän hoitoa koskevat keskimääräiset toteuttamiskustannukset, joiden perusteella valtion tuki määräytyy toteuttamiskustannuksiin, ovat seuraavat:

Keskimääräiset toteuttamiskustannukset ovat 1 luokassa 169 euroa/ha, 2 luokassa 253 euroa/ha, 3 luokassa 270 euroa/ha ja 4 luokassa 421 euroa/ha.

Pystypuiden karsinta

Karsintakorkeus vähintään 4 m

337 euroa/ha

Karsintakorkeus vähintään 5 m

421 euroa/ha"

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 97/01 5 §:ssä säädetään suunnitelman laadintakustannuksista nuoren metsän hoidon osalta seuraavasti:

"Rahoituslain 8 §:n 1 momentissa tarkoitetut töiden suunnittelusta aiheutuvat kustannukset voidaan rahoittaa kokonaan valtion tuella. Rahoituslain 3 §:n 3 momentissa säädetyn nojalla suunnitelman tulee täyttää maa- ja metsätalousministeriön sille asettamat vaatimukset. Rahoituslain toimeenpanosta johtuvia yleisiä hallintokustannuksia (esim. tarkastukset, hankekäsittely, päätösten valmistelu) ei oteta huomioon suunnittelukustannuksina.

Metsäkeskuksen viranomaispäälliköllä on oikeus pyytää maanomistajaa esittämään vaihtoehtoinen suunnittelukustannustarjous, jos suunnitelman laatimiseksi tehdyssä rahoitushakemuksessa suunnittelukustannukset eivät vastaa samantyyppisten töiden suunnittelusta yleensä aiheutuvia kustannuksia.

Yhtä tilaa koskevan suunnitelman laadinnasta aiheutuvat kokonaan valtion tuella rahoitettavat kustannukset voivat työlajeittain olla enintään seuraavan suuruisia:

Työlaji	Hankkeen koko, ha	Tuki
...		
Nuoren metsän hoito		
työllisyystyönä,	- 2,5	54 euroa/ha
pystykarsinta	2,6 -	95 euroa + 17 euroa/ha
...		

Milloin nuoren metsän hoitoon liittyy alueelta energiakäyttöön luovutettavan puun kasausta ja metsäkuljetusta, maksetaan nuoren metsän hoidon mukaisesti määrättävä tuki 4,21 euroa/ha korotettuna sen alueen osalta, jolta energiapuuta kertyy."

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 97/01 6 §:ssä säädetään toteutusselvityksestä seuraavasti:

"Tuen suuruus nuoren metsän hoidosta laadittavaan toteutusselvitykseen on vähintään 2,6 ha:n suuruissa kohteissa enintään 71 euroa + 15,20 euroa/ha ja tätä pienemmissä kohteissa enintään 42,10 euroa/ha. Tuen suuruus työllisyystyönä tehtävästä nuoren metsän hoidosta laadittavaan toteutusselvitykseen on vähintään 2,6 ha:n suuruissa kohteissa enintään 95 euroa + 17 euroa/ha ja tätä pienemmissä kohteissa enintään 54 euroa/ha. Milloin nuoren metsän hoitoon liittyy alueelta energiakäyttöön luovutettavan puun kasausta ja metsäkuljetusta, maksetaan nuoren metsän hoidon mukaisesti määrättävä tuki toteutusselvitykseen korotettuna 4,21 euroa/ha sen alueen osalta, jolta energiapuuta kertyy."

2.2 Työryhmän ehdotukset

Taimikonhoito

Rahoituslain mukaiset nuoren metsän hoitotyöt ovat viime vuosina painottuneet sellaisten nuorten kasvatusmetsien perkaus- ja harvennustöihin, joiden hoito on viivästynyt optimaalisesta ajankohdasta. Työryhmä pitää tarkoituksenmukaisena ohjata töitä nykyistä voimakkaammin

taimikkovaiheen metsiköihin. Taimikonhoidossa maanomistajalle ei synny hakkuutuloja. Sen sijaan nuoren kasvatusmetsän kunnostuksen yhteydessä saattaa kertyä hakkuutuloja, jotka ylittävät korjuukustannukset, jos puusto on kyllin järeää ja kunnostustyö muodostaa riittävän suuruisen leimikon. Oikea-aikainen taimikonhoito on kannattavan ensiharvennuksen edellytys ja taimikon perkaus ja harvennus on halvempaa kuin nuoren kasvatusmetsän kunnostus. Valtion osoittamalla rahoituksella saadaan nykyistä enemmän suoritteita aikaan painottamalla taimikonhoitotöitä. Töiden kohdentamisen helpottamiseksi työryhmä esittää, että

nuoren metsän hoito jaetaan taimikonhoidoksi, nuoren kasvatusmetsän kunnostukseksi ja laatupuiden pystykarsinnaksi. (1)

Koska taimikonhoidon tulisi työryhmän käsityksen mukaan säilyä jatkossakin pääasiassa työn toteutuksen jälkeen rahoitettavana työajajina, tulisi rahoituskelpoisuuden määritelmän perustua hoitotyön jälkeisen tilan arviointiin.

Tukea ei voitaisi edelleenkaan myöntää taimikon varhaishoitoon, joka on metsälain 8 §:ssä säädetty maanomistajan velvollisuudeksi. Taimikonhoidon tuki tulee työryhmän kannan mukaan jatkossakin kohdistaa vakiintuneisiin taimikoihin. Työryhmä esittää, että

tukikelpoisen taimikon keskipituuden, käytettävissä olevilla mittausmenetelmillä määriteltynä, ehdoton alaraja on käsittelyn jälkeen 2,0 metriä. Rahoituskelpoisuuden ehtona on alle kahdeksan senttimetrin keskiläpimitta puuston rinnankorkeudelta yhden senttimetrin tasaavalla luokituksella kuoren päältä mitattuna. Keskiläpimitta määritetään metsätaloudessa yleisesti käytettävillä menetelmillä. (2)

Rahoituskelpoiselle taimikonhoidolle tulisi asettaa vastaavat vaatimukset jäävän puuston tiheydestä ja vähimmäispoistumasta kuin nykyisin on maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 44/01 4 §:ssä. Kolmannella tukivyöhykkeellä taimikonhoito olisi kuitenkin rahoituskelpoista, kun poistettavia puita on vähintään 1 500 runkoa hehtaarilla. Ensimmäisellä ja toisella tukivyöhykkeellä säilyisi nykyinen vaatimus vähintään 2 000 rungon poistamisesta hehtaarilta. Jäävän puuston määrä tulisi olla enintään 2 000 runkoa hehtaarilla, ellei metsänistutuksessa ole käytetty tätä tiheämpää istutustiheyttä. Hirvi- ja lumituhoille alttiilla alueilla jäävän puuston tiheysvaatimus olisi enintään 3 000 runkoa hehtaarilla. Runkolukuvaatimuksissa sallittaisiin kymmenen prosentin suuruinen poikkeama.

Kuten edellä on todettu, työryhmä pitää tärkeänä nuoren metsän hoitotöiden painottamista taimikkovaiheeseen. Tämän vuoksi työryhmä esittää, että

taimikonhoidossa valtiontuen osuus toteuttamiskustannuksista nostetaan nykyisestä tukitasosta kymmenellä prosenttiyksiköllä kuitenkin siten, että tuen enimmäismäärä säilyy kaikissa tapauksissa nykyisenä 80 prosenttina. Työryhmä esittää, että toteuttamiskustannuksiin myönnettävän tuen suuruus on taimikonhoidossa ensimmäisellä tukivyöhykkeellä 50 prosenttia, toisella vyöhykkeellä 60 prosenttia ja kolmannella vyöhykkeellä 70 prosenttia. Mikäli tilalla on ajan tasalla oleva metsäsuunnitelma, valtiontuki maksetaan kymmentä prosenttiyksikköä korkeampana. (3)

Nuoren metsän hoitokohteiden yläraja on määritelty koko metsänparannuslainsäädännön voimassaoloajan siten, ettei alueelta toimenpiteiden yhteydessä kerry leimikkona myyntikelpoista määrää kaupallisen ainespuun laatu- ja mittavaatimukset täyttävää puutavaraa. Vuosikymmen sitten toteutettujen kilpailulainsäädännön muutosten seurauksena puun myyjä- ja ostajaosapuolet eivät enää voineet yhteisesti sopia puukaupan kohteena olevien puutavaralajien mitta- ja laatuvaatimuksista. Jokainen puutavaran ostaja määrittelee itse ostamiensa puutavaralajien vähimmäismitat ja -laadun. Käytännössä tämä on merkinnyt laatuvaatimusten kiristymistä, jolloin rahoituslain määrittelykin myyntikelpoisesta leimikosta on erilainen eri osissa maata.

Nykyisin rahoitettavissa kohteissa on runsaasti valtapituudeltaan yli 12-metrisiä metsiköitä, joista energiapuun lisäksi saadaan kuitupuun mitat täyttävää puutavaraa. Kuitupuun myynnistä saatavilla tuloilla on voitu kompensoida harvennuksesta aiheutuvia kustannuksia. Rahoituslaissa ei kuitenkaan edellytetä puunmyyntitulojen selvittämistä. Puunmyyntituloilla ei siten ole vaikutusta tuen määrään. Kunnostamattoman nuoren metsän hoitoleimikot eivät ole myyntikelpoisia ilman valtiontukea. Valtapituudeltaan alle 12-metrisissä hoitokohteissa syntyy vain poikkeustapauksissa myyntikelpoinen erä kuitupuuta.

Työryhmä katsoo, että

nuoren kasvatusmetsän kunnostuksena voidaan rahoittaa nuoren kasvatusmetsän perkausta ja harvennusta silloin, kun kasvatettavan puuston keskiläpimitta rinnankorkeudelta käsittelyn jälkeen olisi vähintään kahdeksan senttimetriä mutta enintään 16 senttimetriä yhden senttimetrin tasaavalla luokituksella mitattuna. Lisäksi harvennuksen jälkeen valtapituuden yläraja on havupuumetsiköissä 12 metriä ja lehtimetsissä 13 metriä yhden metrin tasaavalla luokituksella. Mikäli korjattava puu käytetään kokonaan energiapuuksi, puuston valtapituudella ei ole ylärajaa. Harvennuksen jälkeen kohteelle ei saa jäädä selvää välitöntä ensiharvennustarvetta. (4)

Lisäksi työryhmä katsoo, että

rahoituskelpoisessa nuoren kasvatusmetsän kunnostuksessa tulee asettaa vastaavat vaatimukset jäävän puuston tiheydestä ja vähimmäispoistumasta kuin maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 44/01. (5)

Työryhmä esittää, että

nuoren kasvatusmetsän kunnostuksessa töiden toteuttamiskustannuksiin myönnettävän tuen suuruus säilytetään nykyisellään eli ensimmäisellä tukivyöhykkeellä 40 prosenttia, toisella tukivyöhykkeellä 50 prosenttia ja kolmannella tukivyöhykkeellä 60 prosenttia. Mikäli tilalla on ajan tasalla oleva metsäsuunnitelma, tuki maksetaan kymmentä prosenttiyksikköä korkeampana. (6)

Laatupuiden pystyarsinta

Mekaanisen metsäteollisuuden keskeisenä tavoitteena on kaksinkertaistaa alan viennin arvo vuoteen 2010 mennessä. Teollisuus tarvitsee tasokkaiden tuotteiden valmistamiseen korkealaatuista raaka-ainetta. Tukkien laatua voidaan merkittävästi parantaa oikein ja oikea-aikaisesti tehdyllä puiden pystyarsinnalla. Tämän vuoksi työryhmä pitää perusteltuna

säilyttää laatupuiden pystykarsinta rahoitettavana työajajina. (7)

Työryhmän käsityksen mukaan puiden pystykarsinnan työjälkeä tulisi kohentaa. Ongelmia on ollut erityisesti kohdevalinnassa ja liiaksi järeytyneiden runkojen karsinnassa. Työryhmä esittää neuvonnan, ohjeistuksen ja metsäsuunnitelmien käytön tehostamista puiden pystykarsinnan laadun parantamiseksi. (8)

Lisäksi työryhmä katsoo, että

laatupuiden pystykarsintaa koskevan tuen myöntämisedellytykset ja tukitaso tulee säilyttää nykyisellään. (9)

Tukien käytön ja metsänomistajan omavastuun selkiinnyttämiseksi työryhmä esittää, että

taimikonhoitoon, nuoren kasvatusmetsän kunnostukseen ja laatupuiden pystykarsintaan rahoitusta voidaan myöntää kuhunkin erikseen vain kerran samalle kohteelle puuston kiertoajan kuluessa. (10)

2.3 Ehdotusten arvioidut vaikutukset

Vuonna 2003 valtiontuella rahoitettiin nuoren metsän hoitona taimikonhoitoa ja nuoren kasvatusmetsän kunnostusta yhteensä 25 690 358 eurolla. Vuonna 2004 nuoren metsän hoitoon arvioidaan käytettävän 23 167 000 euroa.

Tukitason nostaminen taimikonhoidossa esitetyllä kymmenellä prosenttiyksiköllä nykyisin voimassaolevasta tukitasosta aiheuttaa suuruusluokaltaan miljoonan euron lisämäärärahan tarpeen taimikonhoitoon vuosittain, mikäli valtion rahoittaman taimikonhoidon määrät pysyvät nykyisen suuruisina. Työryhmän tavoitteleva taimikonhoidon kasvu toteutunee, joten tukea käytettäneen jonkin verran enemmän.

Taimikonhoidossa töiden koneellistamismahdollisuuksia on vasta selvitetty eikä koneellistumista ole näköpiirissä lähitulevaisuudessa. Henkilötyönä tehtävä taimikonhoito tarjoaa jatkossakin työtä metsänomistajille ja ammattitaitoisille metsureille. Metsurikunnan ikääntymistä korvaava nuorten hakeutuminen metsurin ammattikoulutukseen ei ole vastannut tarvetta. Metsänhoitotöiden kausiluonteisuus vaikuttaa osittain siihen, että nuoret ovat hieman kiinnostuneempia kouluttautumaan metsäkoneenkuljettajiksi, joille on ympäri vuoden tarjolla hakkuutöitä. Metsänomistajat ovat edelleen halukkaita itse tekemään taimikonhoitoa. Metsäntutkimuslaitoksen tutkimuksen mukaan lähes 70 prosenttia yksityismetsien taimikonhoidosta tehdään omatoimisesti. Tämän työpanoksen merkittävä väheneminen aiheuttaisi mittavia ongelmia tavoitteiden mukaisten hoitotyömäärien tekemisessä. On oletettavaa, että taimikonhoidon tukitason nostaminen kannustaa myös omatoimisuuteen.

Vuonna 2003 nuoren metsän hoitotyönä rahoitettiin taimikonhoitoa 77 102 hehtaaria ja vastaavasti kunnostusharvennusta 77 073 hehtaaria. Arviolta 15 miljoonaa euroa käytettiin nuorten kasvatusmetsien eli 2. kehitysluokan metsien käsittelyn tukemiseen. Tästä noin 50 prosentin arvioidaan kohdistuneen valtapituudeltaan 12–15-metrisiin puustoihin, joita harvennettiin noin 38 000 hehtaaria. Siten voidaan arvioida, että jos nykyisin voimassa olevaa valtapituusrajaa

alennettaisiin kahdella metrillä, kuten työryhmä esittää, voitaisiin näihin kohteisiin nykyisin käytetyt 5- 8 miljoonaa euroa ohjata osaksi taimikonhoidon, valtapituudeltaan alle 12 (13) metrin metsiköiden kunnostuksen, energiapuun korjuukohteiden hoidon, energiapuun korjuun ja haketuksen suoritemäärien lisäämiseen. Nuoren kasvatusmetsän kunnostuksen tuen suuruus on 135- 337 euroa hehtaaria kohti, joten miljoonalla eurolla voitaisiin rahoittaa esimerkiksi noin 5 000 hehtaaria valtapituudeltaan alle 12-metrinen metsikön kunnostusta. Vuonna 2003 valtiontukea käytettiin 804 156 euroa laatupuiden pystykarsintaan, jota tehtiin 3 819 hehtaarin suuruisella alalla.

Nuoren metsän hoidon työtulos on noin 77 hehtaaria henkilötyövuotta kohti. Valtion rahoittamissa nuoren metsän hoitotoissa työllistäminen on edullista julkiselle taloudelle. Valtiontukea käytetään tällä hetkellä noin 14 000 euroa henkilötyövuotta kohti. Tuella voidaan kuluvana vuonna nuoren metsän hoitotoissa työllistää noin 2 000 henkilötyövuoden verran.

Taimikonhoitotoista ja nuoren metsän kunnostuksesta aiheutuvat haitat luonnolle jäävät yleensä melko vähäisiksi jo senkin takia, että suurin osa töistä tehdään henkilötyönä. Riistan ja metsäluonnon hoito otetaan huomioon metsien hoidon ja käsittelyn eri vaiheissa. Lehtipuuston kovin varhaista perkausta taimikoista pelkästään siistimismielessä tulee välttää. Taimikonhoidossa suositetaan sopivilla kasvupaikoilla havupuutaimikoissa lievää lehtipuusekoitusta, erityisesti koivuja. Katajien, haapojen, leppien, pihlajien ja pajujen tarpeetonta perkausta vältetään etenkin puuntuotannolle vähäarvoisissa kosteikoissa, painanteissa ja kalliikoissa sekä erilaisten kasvupaikkojen reunavyöhykkeillä. Riistan ja luonnon hoidon huomioonottaminen edellyttää usein lehtipuuston jättämistä kohteille enemmän kuin se pelkästään puuntuotannon kannalta olisi tarkoituksenmukaista. Kemiallista vesakontorjuntaa ei enää tehdä. Taimikonhoidon ja nuoren kasvatusmetsän kunnostuksen ajoitusta suunniteltaessa otetaan huomioon se, ettei tarpeettomasti häiritä lintujen pesintää.

Metsänomistajien kiinnostus metsänhoitoon saattaa vähentyä vuonna 2006, kun metsän puhtaan tuoton verotusjärjestelmästä luovutaan lopullisesti. Väistyvässä verotusjärjestelmässä on ollut hyvään metsänhoitoon kannustavia tekijöitä kuten taimikko- ja ensiharvennusvähennys. Uudessa puun myyntitulojen verotusjärjestelmässä ei ole vastaavia kannusteita. Metsätuloverotuksen kertymän arvioidaan merkittävästi kasvavan muutoksen seurauksena. Metsäntutkimuslaitoksen arvion mukaan metsätuloista kannetaan veroja 160- 180 miljoonaa euroa vuodessa. Kun tähän lisätään metsätalouteen kohdistuva arvonnäisäverotus, perintö- ja lahjaverotus, luovutusvoittoverotus, varainsiirtoverotus ja varallisuusverotus, saadaan metsätalouden kokonaisverokertymäksi 450- 500 miljoonaa euroa vuodessa.

3) Energiapuu

3.1 Voimassa oleva lainsäädäntö

Energiapuun korjuutuki

Rahoituslain 6 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan energiapuun korjuulla tarkoitetaan "nuoren metsän hoidon yhteydessä kaadettavan ja energiakäyttöön luovutettavan puun kasausta ja metsäkuljetusta". Energiapuun korjuutuen myöntämisen edellytyksistä säädetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 44/01 4 ja 5 §:ssä. Tuen määrästä säädetään tarkemmin rahoituslain 9 §:ssä ja maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 97/01 2, 5 ja 6 §:ssä.

Energiapuun korjuutukea voidaan siis edellä mainitun määritelmän mukaisesti maksaa ainoastaan rahoituslain mukaisesti tuetun nuoren metsän hoidon yhteydessä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 44/01 4 §:ssä säädetään myyntikelpoisen leimikon määritelmästä. Kyseisessä säännöksessä on energiapuun korjuuta koskeva poikkeus. Jos korjattava puu käytetään kokonaan energiapuiksi, ei sovelleta määritelmän valtapituusrajoja. Ministeriön asetuksen 44/01 5 §:ssä säädetään energiapuun korjuusta seuraavasti:

"Rahoituslain edellytykset täyttävän nuoren metsän hoidon yhteydessä alueelta energiakäyttöön luovutettavan puun kasauksesta ja metsäkuljetuksesta maksetaan rahoituslain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettua valtion tukea, jos luovutettava puuerä on vähintään 20 kiintokuutiometriä. Energiapuun tilavuus mitataan pystypuista, pinosta tai hakkeesta. Mittauksessa käytetään yleisesti käytössä olevia mittausten menetelmiä.

Ennen valtion tuen maksamista tuen saajan on annettava metsäkeskukselle vakuutus puun luovutuksesta energiakäyttöön."

Energiapuun korjuutukea koskevat luvussa 2.1 mainitut suunnitelmaa ja toteutusselvitystä koskevat säännökset.

Energiapuun korjuutuen määrästä ja perusteista säädetään rahoituslain 9 §:n 1 momentissa. Säännöksen mukaan korjuutuen enimmäismäärä on "maa- ja metsätalousministeriön asetuksella vahvistettu euromäärä energiakäyttöön luovutetun puun kiintokuutiometriä kohti." Lain 11 §:n nojalla kyseistä euromäärää voidaan korottaa, jos kyse on työllisyystyöstä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 97/01 2 §:ssä säädetään keskimääräisistä kustannuksista ja kokonaan tuella rahoitettavista kustannuksista seuraavasti:

"Milloin nuoren metsän hoitoon liittyy alueelta energiakäyttöön luovutettavan puun (ei sisällä omaan käyttöön korjattua energiapuuta) korjuuta, rahoituslain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu tuki energiapuun korjuuseen on 7 euroa kiintokuutiometriä kohti. Tuki jakautuu kasauksen tukeen 3,50 euroa/k-m³ ja kuljetuksen tukeen 3,50 euroa/k-m³. Työllisyystyönä tehtävään energiapuun korjuuseen myönnetään työllisyystyöavustusta 1,70 euroa/k-m³ eli yhteensä 8,70 euroa/k-m³."

Haketustuki

Energiapuun haketusta koskevat tarkemmat säännökset ovat maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 1287/2002.¹¹ Asetuksen 1 §:n mukaan energiapuun haketustuen myöntämisen edellytyksenä on, että "nuoren metsän hoitotyöhön tai energiapuun korjuuseen, josta saatavan puun haketukseen tukea haetaan, on myönnetty rahoituslaissa tarkoitettua tukea". Lisäksi asetuksen 2 §:ssä säädetään tuen myöntämisestä seuraavasti:

"Tukea myönnetään hakemuksesta yksityiselle maanomistajalle tai muulle kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain 2 §:ssä tarkoitettulle hakijalle, joita ovat lämpöyrittäjä ja haketusurakoitsija sekä nuoren metsän hoitotoita organisoiva ja haketta välittävä metsänhoitoyhdistys tai muu riittävän ammattitaidon metsäasioissa omaava yhteisö taikka ammatinharjoittaja.

¹¹ Maa- ja metsätalousministeriön asetus energiapuun haketukseen käytettävän tuen myöntämisestä ja tuen enimmäismäärästä.

Tuen hakijan on laadittava energiapuun haketuksesta toteutusselvitys."

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 1287/2002 3 §:ssä säädetään hakemisesta. Tukea voi hakea vasta sen jälkeen, kun "hakkeen käyttäjä on vastaanottanut energiakäyttöön ostamansa hakkeen". Säännöksen mukaan hakemus "voi koskea yhdeltä tai useammalta nuoren metsän hoitokohteelta korjatusta puusta haketettua energiapuuerää". Kyseisen asetuksen 1 §:n mukaan haketustuen määrä on 1,70 euroa haketettua irtokuutiometriä kohti. Toteutusselvityksen laatimiseen myönnetään tukea 0,09 euroa haketettua irtokuutiometriä kohti.

Energiapuun haketusta koskevat säännökset ovat voimassa 31.12.2007 saakka. Tuen jatkaminen edellyttää Euroopan yhteisöjen komission hyväksyntää.¹²

3.2 Työryhmän ehdotukset

Energiapuun korjuutuki

Työryhmä pitää tärkeänä, että energiapuun käyttöä nostetaan Uusiutuvan energian edistämishojelman¹³ ja Kansallisen metsäohjelman mukaisesti noin viiteen miljoonaan kuutiometriin vuoteen 2010 mennessä. Työryhmä pitää tämän ohella tärkeänä, että energiapuun korjuussa otetaan huomioon metsänhoidolliset, ympäristö- ja työllisyysnäkökohdat.

Energiapuun korjuussa tyypillisiä kasvatusmetsiköiden kohteita olisivat jatkossa aiemmin vaille taimikonhoitoa jääneet kunnostettavat nuoret metsät sekä varttuneet kasvatusmetsät, joille on kohonnut alikasvoksena hieskoivua, leppää tai kuusta. Vajaatuottoisista uudistettavista metsiköistä kysymykseen tulisivat esimerkiksi kuivahkojen kankaiden tai vastaavien kasvupaikkojen alikasvoskuusikot ja vajaasti metsittyneiden peltojen hieskoivikot.

Edellä mainituista kohteista on tilastotietoa lähinnä vajaatuottoisten kohteiden osalta. Tällaisia, pääosaltaan uudistettavia aloja on vuoden 1992- 2001 inventoinnin mukaan koko maassa yksityismailla 900 000 hehtaaria (7,3 %), mistä Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun metsäkeskusten alueilla on 462 000 hehtaaria (11,6 %) ja muualla maassa 438 000 hehtaaria (5,2 %). Vain osalla koko alasta käytettäisiin korjuutukea. Valtion tuella näitä metsiä on uudistettu vuosittain 10 000- 12 000 hehtaaria.

Työryhmä esittää, että

tuettava energiapuun korjuu määritellään siten, että sillä tarkoitetaan energiatuotantoon käytettävän puun kasausta ja metsäkuljetusta taimikoista, nuorista ja varttuneista kasvatusmetsistä, rahoituslain 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuilta metsänuudistamiskohteilta, metsätie- ja ojalinjoilta sekä luonnonsuojelulain (1096/1996) 33 §:n mukaisesti perustetuilta maisema-alueilta ja

¹² Komission vastaus Suomen tekemään energiahaketukea koskevaan notifiointiin löytyy Internet-sivulta http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/register/ii/ Suomea koskevien vastausten kohdalla numerolla N 469/2002.

¹³ Asiakirja löytyy kauppa- ja teollisuusministeriön Internet-sivulta <http://www.ktm.fi/> kohdasta Energia/Uusiutuvat energialähteet ja turve/Uusiutuvien energialähteiden edistämishojelma.

valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisilta valtakunnallisesti arvokkailta maisema-alueilta.¹⁴ (11)

Ravinnekysymysten vuoksi tukea ei tule myöntää silloin, kun kyseessä ovat kuivat kankaat ja niitä vähäravinteisemmat kivennäismaat taikka ravinteisuudeltaan vastaavat turvemaat. (12)

Työryhmä pitää tärkeänä, että energiapuun korjuutuen myöntämisen edellytyksenä on jatkossakin puun luovuttaminen energiakäyttöön ja että luovutettava puuerä on vähintään 20 kiintokuutiometriä. Puun korjuu omaan käyttöön ei oikeuttaisi tukeen. Työryhmä esittää kuitenkin, että

energiapuun korjuun rahoitusta ei kytketä aiemmin kohteelle myönnettyyn taimikonhoidon tai nuoren kasvatusmetsän kunnostuksen tukeen. Vastaavasti energiapuun korjuutuen voi saada rahoituslain 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetulle metsänuudistamiskohteelle siitä riippumatta, onko metsänuudistamiseen myönnetty tukea. Niin ikään metsätie- ja ojalinjoilta kerättävän energiapuun korjuutuen edellytyksenä ei ole metsätien tekemisen tai kunnostusojituksen rahoittaminen rahoituslain varoilla. (13)

Korjattavan energiapuuerän suuruus vaikuttaa ratkaisevasti korjuun kannattavuuteen. Mitä pienemmäksi korjattu puumäärä hehtaaria kohti jää, sitä kalliimpaa korjuu on. Tästä syystä energiapuun talteenotto on kuutiometriä kohti Pohjois-Suomessa selvästi muuta maata kalliimpaa. Työryhmä ehdottaa, että

tuki porrastetaan niin, että se olisi ensimmäisellä tukivähyhykkeellä kuusi, toisella tukivähyhykkeellä seitsemän ja kolmannella kahdeksan euroa kiintokuutiometrilta. (14)

Energiapuun korjuu on nopeasti laajenemassa ja korjuuteknologia kehittyy ripeästi. Lisääntyvä energiapuun talteenotto saattaa joissain tapauksissa aiheuttaa haittaa metsikön kehitykselle esimerkiksi ravinteiden poistumana tai korjuuvaurioiden seurauksena. Työryhmä katsoo, että

energiapuun korjuun vaikutusten seurantaa ja tutkimusta tulee lisätä. (15)

Haketustuki

Työryhmä esittää, että

haketustukea voidaan myöntää, jos haketettavan energiapuun korjuuseen on myönnetty tukea. Lisäksi haketustuki voidaan myöntää tuetulta taimikonhoito- tai nuoren kasvatusmetsän kunnostuskohteelta korjatun puun haketukseen. Hakkeen alkuperä osoitetaan hanketunnuksen avulla. Haketustuen ulkopuolelle jätetään edelleenkin muiden metsänuudistamisalojen kuin rahoituslain 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen metsänuudistamisalojen puupolttoaine. (16)

Metsäntutkimuslaitoksen selvityksen mukaan haketuksen kustannukset ovat osapuilleen samat koko maassa. Perustetta tuen porrastamiselle vähyhykkeittäin haketuslaitteiden siirtomatkojen tai hakkeen kuljetusmatkojen perusteella ei ole voitu osoittaa. Työryhmä ehdottaa, että

¹⁴ Valtioneuvoston periaatepäätös maisema-alueista ja maisemanhoidon kehittämisestä Vnp 2.1.1995.

tuki pysytetään nykyisellään 1,7 euron irtokuutiometriltä. (17)

Työryhmän käsityksen mukaan haketustuessa tuensaajien määrittely tulee säilyttää entisellään. Energiapuun korjuu- ja haketustukea koskevat säännökset ovat erillään rahoituslaissa. Energiapuuta koskevien säännösten kokoamiseksi työryhmä esittää, että

energiapuun korjuu ja haketus tulee käsitellä rahoituslaissa omana lukunaan. Vastaavasti valtion talousarviossa energiapuuasiat tulee käsitellä omana asiaryhmänään. (18)

3.3 Ehdotusten arvioidut vaikutukset

Laajentamalla korjuutuen piiriä työryhmän ehdottamalla tavalla on arvioitavissa, että energiapuun korjuu ja käyttö kasvaisi metsähakkeen valtakunnallisen käytön tavoitteen mukaisesti. Valtiontukea energiapuun korjuuseen tarvittaisiin vuodessa noin viisi miljoonaa euroa enemmän kuin kuluvana vuonna, jolloin sitä arvioidaan käytettävän noin 3 470 000 euroa.

Kun vastaava määrä korjattua energiapuuta haketetaan, tarvitaan vuosittain lisää valtiontukea kolme miljoonaa euroa. Kuluvana vuonna haketustukeen on arvioitu käytettävän 625 000 euroa.

Energiapuun korjuun kasvun työllisyysvaikutus olisi useita satoja henkilötyövuosia. Lisäksi tulevat haketuksen tarjoamat työpaikat itse haketuksessa ja kuljetuksessa. Työllistävyyteen vaikuttaa oleellisesti se, kuinka suuri osa talteenotosta tehdään henkilötyönä.

Energiapuun käytöllä on suotuisia vaikutuksia ilmastomuutoksen hillitsemiseen. Yhdellä kiintokuutiometrillä puupolttoainetta voidaan vähentää noin 0,6 tonnia hiilidioksidirasitusta, jos puun poltolla korvataan raskasta polttoöljyä. Siten esimerkiksi yhden miljoonan kiintokuutiometrin energiapuun käytön lisäys vuosittain vähentää noin 600 000 tonnia hiilidioksidin nettopäästöjä. Tämän arvo päästökaupassa on laskelmissa yleisesti käytetyllä hintatasolla kymmenen euroa tonnilta yhteensä kuusi miljoonaa euroa.

4) Ympäristötuki

4.1 Voimassa oleva lainsäädäntö

Ympäristötuella on vuoden 1997 alusta alkaen korvattu maanomistajalle metsän biologisen monimuotoisuuden tai erityisen tärkeän elinympäristön säilyttämisestä taikka muusta luonnonhoidosta aiheutuvat vähäistä suuremmat lisäkustannukset ja menetykset. Ympäristötukisopimuksen kohteena ovat pääasiassa olleet metsälain 10 §:ssä tarkoitetut erityisen tärkeät elinympäristöt, mutta sopimuksia on tehty myös muista kohteista. Ympäristötuesta säädetään rahoituslain 19 §:ssä ja maa- ja metsätalousministeriön päätöksessä 144/2000.¹⁵

¹⁵ Maa- ja metsätalousministeriön päätös metsätalouden ympäristötuesta.

Rahoituslain 19 §:n 1 momentissa säädetään ympäristötuen myöntämisen edellytyksistä seuraavasti:

"Milloin metsien hoitoon tai käyttöön liittyvissä toimenpiteissä otetaan huomioon metsän biologisen monimuotoisuuden ylläpitäminen, luonnonhoito tai metsien muu kuin puuntuotannollinen käyttö laajemmin kuin mitä niistä metsälaissa säädetään maanomistajan velvollisuudeksi taikka tämän lain 7 §:n nojalla määrätään tahi kyse on metsälain 10 §:n 3 momentissa tarkoitetun velvoitteen täyttämisestä, voidaan maanomistajalle tästä aiheutuvat, vähäistä suuremmat lisäkustannukset ja taloudelliset menetykset rahoittaa osittain tai kokonaan valtion varoilla (ympäristötuki). Ympäristötukea ei kuitenkaan voida myöntää silloin, kun monimuotoisuuden ylläpitämisestä johtuva metsäntuoton väheneminen tai muu taloudellinen menetys on metsälain 11 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla vähäistä."

Maa- ja metsätalousministeriön päätöksen 144/2000 2 §:n mukaan ympäristötuki tulee ensisijaisesti kohdistaa metsälain 10 §:ssä tarkoitettujen erityisen tärkeiden elinympäristöjen ominaispiirteiden säilyttämiseen, mutta metsäkeskus voi käytettävien määrärahojen puitteissa myöntää ympäristötukea myös muihin rahoituslain 19 §:ssä mainittuihin kohteisiin.

Rahoituslain 19 §:n 2 momentin mukaan ympäristötuen myöntämisen edellytyksenä on metsäkeskuksen ja maanomistajan välinen sopimus myönnettävästä tuesta ja kyseessä olevaa aluetta koskevista velvoitteista.

Ympäristötukisopimukset ovat olleet 30-vuotisia, mutta vuoden 2004 alusta ympäristötukisopimukset on tehty kymmenvuotisina. Sopimuksen voimassaoloajasta säädetään maa- ja metsätalousministeriön päätöksen 144/2000 (muut. 1252/2003) 8 §:ssä.

Vuosina 1997–1999 ympäristötuet maksettiin kerralla 30 vuodeksi. Vuodesta 2000 lähtien tukea alettiin maksaa kolmessa erässä aina kymmenvuotisjakson alussa. Nykyisin tuki maksetaan yhdessä erässä kymmenvuotisen sopimuskauden alkaessa. Jos tuki on yli 10 000 euroa ja jos metsäkeskuksen käytettävissä olevat valtion talousarvion määrärahat eivät riitä, tuki voidaan maksaa yhtä useammassa erässä. Tuen maksamisesta säädetään maa- ja metsätalousministeriön päätöksen 144/2000 (muut. 1252/2003) 10 §:n 1 momentissa. Ympäristötuen laskennassa käytettiin vuosina 1997–1999 verokuutiometrin hintaa. Vuodesta 2000 lähtien laskennassa on käytetty puukuutiometrin keskikantohintaa. Keskikantohinnoista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 723/2003.¹⁶

Maa- ja metsätalousministeriön päätöksen 144/2000 3 §:ssä säädetään ympäristötuen myöntämisen edellytyksistä. Tuki voidaan myöntää, jos hakemuksen kohteena olevan metsän hakkuuarvo on yli 4 000 euroa (31.12.2003 saakka 6 750 euroa) tai yli neljä prosenttia hakijan saman kunnan alueella omistamien kaikkien metsien hakkuuarvosta.

Hakkuuarvon määrittämisestä säädetään maa- ja metsätalousministeriön päätöksen 144/2000 5 §:ssä. Hakkuuarvo lasketaan kertomalla välittömästi hakattavissa olevan puuston määrä metsäkeskuksen toimialueen kolmen edellisen kalenterivuoden puukuutiometrin keskikantohinnan aritmeettisella keskiarvolla. Välittömästi hakattavissa olevaksi puustoksi katsotaan se puusto, joka on metsälain mukaan hakattavissa ja jolla on yleisesti kysyntää paikkakunnalla. Metsälain 10 §:ssä tarkoitetulla metsikkökuviolla olevaa välittömästi hakattavaa puustoa määriteltäessä ei kuitenkaan oteta huomioon elinympäristön ominaispiirteiden säilyttämisvelvoitetta eikä odotusarvoa.

¹⁶ Maa- ja metsätalousministeriön asetus metsätalouden ympäristötuen laskennassa käytettävästä puukuutiometrin keskikantohinnasta.

Maa- ja metsätalousministeriön päätöksen 144/2000 4 §:n mukaan ympäristötuki koostuu peruskorvauksesta, hakkuuarvokorvauksesta ja muusta korvauksesta. Peruskorvauksella tarkoitetaan metsäkeskuksen toimialueen kolmen edellisen kalenterivuoden puukuutiometrin keskikantohinnan aritmeettista keskiarvoa kerrottuna kymmenellä ympäristötukikohteen kutakin alkavaa hehtaaria kohden. Ympäristötuen määrä kymmeneltä vuodelta on 1/3 peruskorvauksesta¹⁷. Hakkuuarvokorvauksella tarkoitetaan sitä osaa ympäristötukikohteen hakkuuarvosta, joka ylittää edellä mainitun omavastuuosuuden. Ympäristötuen määrä kymmeneltä vuodelta on 1/3 hakkuuarvokorvauksesta. Muuna korvauksena on maksettu kokonaan kustannukset koskien

- maanomistajan tai ulkopuolisen tekemiä ympäristönhoitotöitä kohteella,
- ympäristötukisopimuksen valmisteluun liittyviä ulkopuolisen asiantuntijan tekemiä metsänarviointitöitä,
- ulkopuolisen asiantuntijan laatimaa hoito- ja käyttösuunnitelmaa sekä
- metsäkeskuksen tekemää ympäristötukikohteen rajaamista ja maastoon merkitsemistä.

Rahoituslain 19 §:n 2 momentin mukaan ympäristötukisopimus merkitään kiinteistörekisteriin. Maa- ja metsätalousministeriön päätöksen 144/2000 12 §:n 3 momentin mukaan metsäkeskuksen tehtävänä on toimittaa sopimuksia ja mahdollisia muutoksia koskevat tiedot kiinteistörekisteriin.

Ympäristötukisopimus sitoo uutta omistajaa. Uusi omistaja voi kuitenkin irtisanoa sopimuksen kuuden kuukauden kuluessa omistusoikeuden siirtymisestä. Irtisanominen tulee voimaan, kun sopimuskaudesta jäljellä olevia täysiä kalenterivuosia vastaava osuus tuesta on maksettu takaisin. Uuden omistajan oikeudesta irtisanoa sopimus säädetään maa- ja metsätalousministeriön päätöksen 144/2000 9 §:n 3 momentissa.

Maa- ja metsätalousministeriön päätöksen 144/2000 9 §:n 1 momentin mukaan metsäkeskuksella on oikeus purkaa sopimus, jos maanomistaja ei ole noudattanut sopimusehtoja. Kyseisen päätöksen 11 §:n mukaan tuki peritään kokonaan takaisin, ellei se ole ilmeisen kohtuutonta. Jos alueen omistaja on vaihtunut, tuki peritään takaisin siltä omistajalta, joka ei ole noudattanut sopimusta.

4.2 Työryhmän ehdotukset

Työryhmä on arvioinut vähäiseksi haitaksi katsottavan omavastuuosuuden määrittämistä. Vähäistä haittaa laskettaessa otetaan nykyisin huomioon maanomistajan saman kunnan alueella omistamat kaikki metsät. Työryhmä on tarkastellut mahdollisuutta määrittää vähäinen haitta kohdekohtaisesti. Tällainen muutos yhtäältä lisäisi jonkin verran mahdollisia ympäristötukikohteita, mutta toisaalta uusi laskutapa olisi jonkin verran nykyistä yksinkertaisempi. Vähäisen haitan määrittäminen on koettu metsäkeskuksissa hankalaksi silloin, kun samalla maanomistajalla on ollut saman kunnan alueella metsiä myös yhteisomistuksessa. Työryhmä esittää, että

vähäinen haitta arvioidaan kohdekohtaisesti. (19)

Siirtyminen vähäisen haitan arvioinnissa kohdekohtaisuuteen tekee samalla tarpeettomaksi puuston vähimmäisarvon määrittelyn euromääräisenä. Työryhmä katsoo, että

¹⁷ Voimassa olevan asetuksen mukaan kutakin kalenterivuotta kohti laskettava tuki on 1/30 peruskorvauksesta ja hakkuuarvokorvauksesta. Jos sopimukset tehdään kymmeneksi vuodeksi, em. murtoluku kerrotaan kymmenellä.

ympäristötuen myöntämisen edellytyksenä säilyy maanomistajalle aiheutuva vähäistä suurempi taloudellinen haitta. Tämä edellytys täyttyy silloin, kun ympäristötukikohteen hakkuuarvo on yli neljä prosenttia ympäristötukikohteen välittömästi hakattavissa olevan puuston arvosta kohteella. (20)

Työryhmä on myös tarkastellut sopimuksen voimassaoloa koskevia säännöksiä. Työryhmä pitää nykyisten säädösten epäkohtana sitä, että niissä säädetään ainoastaan metsäkeskuksen oikeudesta purkaa sopimus. Työryhmän mielestä

säädöksissä tulee olla nimenomainen säännös myös maanomistajan oikeudesta irtisanoa sopimus. Irtisanomiseen ei tarvitse esittää erityistä syytä, mutta maanomistaja olisi tällöin velvollinen palauttamaan jäljellä olevaa sopimusaikaa vastaavan osuuden peruskorvauksesta ja hakkuuarvokorvauksesta sekä osan metsänarviointitöiden sekä mahdollisen hoito- ja käyttösuunnitelman kustannuksista. Maanomistajan tulisi toimittaa metsäkeskukselle ilmoitus sopimuksen irtisanomisesta. Metsäkeskus lähettäisi maanomistajalle laskun, johon olisi merkitty palautettava summa ja eräpäivä. Irtisanominen tulisi voimaan, kun jäljellä olevaa aikaa vastaava osuus on maksettu. (21)

Työryhmä katsoo, että

metsäkeskuksella tulee edelleenkin olla oikeus purkaa sopimus. Sopimuksen purkaminen tulee kuitenkin rajata niihin tilanteisiin, joissa sopimusrikkomusta voidaan pitää olennaisena. Sopimuksen purkaminen voi tulla kyseeseen lähinnä silloin, kun maanomistaja on menettelyllään tietoisesti heikentänyt ympäristötukikohteen biologista monimuotoisuutta. Kun ympäristötukisopimus purettaisiin, maanomistajan velvollisuutena olisi maksaa tuki kokonaisuudessaan takaisin. Vastaava säännös on rahoituslain 19 a §:n 3 momentissa koskien luonnonarvokauppasopimusten purkamista. (22)

Lisäksi työryhmä esittää, että

säädöksissä tulee huomioida ne tilanteet, joissa sopimuskohteen monimuotoisuusarvot tai muut olosuhteet ovat muusta syystä kuin maanomistajan tietoisesta menettelystä muuttuneet niin, ettei sopimuksen voimassaololle ole enää perusteita. Metsäkeskuksella olisi oikeus joko maanomistajan tai omasta aloitteestaan irtisanoa sopimus. Maanomistajalla ei olisi tällöin palautusvelvollisuutta. Maanomistaja voisi tehdä asiaa koskevan esityksen metsäkeskukselle, joka päättäisi siitä, ovatko monimuotoisuusarvot ja kohteen ominaispiirteet tai muut olosuhteet muuttuneet siten, että sopimus tulisi irtisanoa. (23)

4.3 Ehdotusten arvioidut vaikutukset

Ympäristötuen laskentaperusteen uusimisen vaikutusta määrärahan käyttöön on vaikea arvioida. Vuodelle 2004 on metsäluonnonhoitoon metsäkeskuksille osoitettu käytettäväksi 3,695 miljoonaa euroa, josta ympäristötukeen käytettäneen 2,291 miljoonaa euroa. Ympäristötuen käyttö on vuosina 1997–2002 kasvanut vuosittain keskimäärin 30 prosenttia. Vuonna 2004 metsäluonnonhoitoon on käytettävissä 1,535 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2003. Jos otetaan huomioon määrärahan

lisäys sekä oletettu vuosittainen ympäristötuen prosentuaalinen kysynnän kasvu, niin ympäristötuen laskennallinen käyttö olisi 3,871 miljoonaa euroa vuonna 2005. Arviolaskelmissa ei ole huomioitu vuoden 2004 alusta voimaan tulleen uudistuksen vaikutusta.

Hämeen-Uudenmaan metsäkeskuksen alueelta saadusta aineistosta tehtyjen laskelmien perusteella ympäristötuen laskentaperusteen muutos lisäisi maanomistajille maksettavaa ympäristötukikorvausta keskimäärin 3,2 prosenttia. Tuen laskennassa käytettävä hakkuuarvokorvaus nousisi keskimäärin neljä prosenttia. Noin kolmasosalla sopimuksista korvauksen korotus jäisi selvästi alle kahden prosentin ja yli kymmenen prosentin korotus koskisi noin neljäsosaa sopimuksista.

Ympäristötuen laskentaperusteen muutos saattaa kustannusvaikutusten lisäksi lisätä sopimuskohteiden lukumäärää, sillä saman sopimuksen piiriin on voitu yhdistää lähekkäin olevia erityisen arvokkaita elinympäristöjä. Vähäisen haitan kohdekohtainen määrittäminen voi johtaa lukuihin pienialaisiin erillissopimuksiin. Tulevien kohteiden painopiste voi tukikäytännön uusiutuessa siirtyä puustoisempiin kohteisiin. Toisaalta hallinnollisella puolella haitan arviointi helpottuisi, koska metsäkeskusten ei tarvitsisi selvittää maanomistajan saman kunnan alueella olevien metsien omistusta ja niiden hakkuuarvoa.

Työryhmä katsoo, ettei muutoksella ole merkittäviä ympäristövaikutuksia. Ympäristötuen piiriin tulevat kohteet ovat yleensä metsälain tarkoittamia erityisen tärkeitä elinympäristöjä ja siten ne tulee säästää hakkuissa. Eniten ympäristötukisopimuksia on solmittu pienvesikohteista. Pienvesikohteet ovat metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoituksen mukaan yleisin metsälain 10 §:n elinympäristötyyppi. Muutos voisi lisätä kiinnostusta ympäristötukeen, mikä edistäisi metsäluonnon monimuotoisuutta. Lisääntyvän kiinnostuksen myötä saattaisi erilaisia elinympäristöjä tulla aiempaa enemmän ympäristötuen piiriin.

5) Muut muutostarpeet ja ehdotukset

5.1 Lain nimi

Taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä metsätalouden käsite omaksuttiin niin metsäpoliittisiin asiakirjoihin kuin myös käytännön metsätalouteen 1990-luvun alussa. Kestävyyden eri elementtien toteutumista varmistavat säädösten ohella markkinaehtoiset mekanismit kuten metsäsertifiointi. Nykyään metsätalouteen katsotaan vakiintuneesti kuuluvan kestävä kehityksen elementtien huomioon ottaminen, vaikka sitä ei erikseen mainittaisikaan. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla voidaan mainita muina rahoitusta koskevin lakeina porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki (45/2000) ja maaseutuelinkeinojen rahoituslaki (329/1999). Työryhmä ehdottaa, että

lain nimi muutetaan hallinnonalalla vakiintuneen käytännön mukaisesti *metsätalouden rahoituslaiksi*, joka olisi nykyistä nimeä lyhyempi. (24)

5.2 Rahoitusta koskevat rajoitukset

Rahoituslain 4 §:n 3 momentin mukaan "rahoitusta ei saa käyttää työhön tai toimenpiteeseen, joka on aiheutunut metsälain vastaiseksi todetusta toiminnasta tai joka ei ole sen mukainen, mitä metsälaissa tai muualla säädetään."

Metsälain 14 a §:n mukaan maanomistajan tulee tehdä metsäkeskukselle viipymättä taimikon perustamisilmoitus, kun lain 8 §:n 2 momentissa tarkoitetut taimikon perustamista koskevat toimenpiteet on suoritettu loppuun.

Työryhmä katsoo, että

rahoitus tulee voida myöntää, vaikkei taimikon perustamisilmoitusta ole tehty metsälain mukaisesti, jos taimikon perustamista koskevat toimenpiteet on metsässä saatettu asianmukaisesti loppuun. (25)

Rahoituslain 10 §:ssä säädetään ns. passiiviosakkaan asemasta tilojen yhteisenä toteutettavassa yhteishankkeessa. Säännökseen tulee työryhmän mielestä

lisätä maininta siitä, että passiiviosakkaalle voidaan myöntää valtiontukea ilman maanomistajan hakemusta. (26)

5.3 Kustannukset ja rahoitus

Rahoituslain 9 §:n 1- 3 momentissa säädetään rahoituksen määrästä ja perusteista toteuttamiskustannusten osalta seuraavasti:

"Toteuttamiskustannuksiin myönnettävän tuen suuruuden määrittämistä varten maa jaetaan vyöhykkeisiin. Tuen enimmäismäärä on 70 prosenttia toteutuneista kustannuksista tai vastaavista keskimääräisistä kustannuksista, jotka vuosittain vahvistetaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Energiapuun korjuussa tuen enimmäismäärä on kuitenkin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella vahvistettu euromäärä energiakäyttöön luovutetun puun kiintokuutiometriä kohti.

Lainaa voidaan myöntää suoritettavien toimenpiteiden rahoittamiseen joko toteutuneita kustannuksia tai ministeriön vahvistamia keskimääräisiä kustannuksia vastaava määrä.

Rahoitettavista kustannuksista ja keskimääräisten kustannusten määrittämisestä sekä vyöhykkeistä ja niillä sovellettavista tukiprosenteista säädetään asetuksella. Asetuksella voidaan myös säätää tukiprosenttia alennettavaksi silloin, kun kiinteistöllä, jota rahoitettavaksi esitetty toimenpide koskee, ei ole ajan tasalla olevaa, metsäkeskuksen tämän lain mukaisten toimenpiteiden osalta tarkastamaa tilakohtaista metsäsuunnitelmaa (metsäsuunnitelma) lukuun ottamatta pellonmetsityksiä, 11 §:ssä tarkoitettuja työllisyystöitä sekä yhteishankkeina toteutettavia kunnostusojituksia ja metsäteitä."

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 97/01 2 §:ssä säädetään muun muassa töiden keskimääräisistä kustannuksista. Tuki maksetaan keskimääräisten kustannusten perusteella lukuun ottamatta ulkopuolisella työvoimalla teetettyä metsänuudistamista, työllisyystyönä tehtävää nuoren metsän hoitoa sekä yhteishankkeina toteutettua metsätien tekemistä ja kunnostusojitusta.

Keskikustannusten vahvistamiseen tarvittavien todellisten, toteutuneiden kustannusten selvittäminen on viime vuosina ollut ongelmallista metsänhoitotöiden osalta. Metsätutkimuslaitos

julkaissee vuotta 2002 koskevat metsänhoito- ja metsänparannustöiden kustannustiedot samanaikaisesti vuoden 2003 tietojen kanssa vasta vuoden 2004 kesällä. Tietojen toimittaminen ajallaan ja kysytyllä tarkkuudella olisi metsätalouden toimijoiden omankin edun mukaista.

Työryhmä esittää, että

kustannustietojen saatavuuteen ja oikeellisuuteen tulee jatkossa kiinnittää erityistä huomiota. Keskimääräisten kustannusten vahvistamista varten maa- ja metsätalousministeriöllä tulee olla käytettävissään mahdollisimman ajantasainen ja riittävän yksityiskohtainen tieto metsänhoito- ja metsänparannustöiden toteutuneista kustannuksista.(27)

5.4 Metsänuudistamisen tuki ja maisema-alueet

Rahoituslain 5 §:n mukaan tukea voidaan myöntää metsänuudistamiseen. Lain 6 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan metsänuudistamisella tarkoitetaan

- metsätalouden käyttöön otettavan, metsänkasvatukseen soveltuvan alueen metsittämistä;
- luontaisen uudistumisen edistämistä suojametsäalueella ja suoja-alueella sekä
- vähäpuustoisien tai vähäarvoista puustoa kasvavan metsän uudistushakkuun jälkeisiä uuden puuston aikaansaamiseksi tarpeellisia toimenpiteitä asetuksella säädetävissä tapauksissa.

Kyseisen säännöksen nojalla voidaan tukea myöntää esimerkiksi pellon, niityn tai muun maatalousmaan ja avoimen viljelymaan metsittämiseen. Työryhmä esittää, että

tukea ei myönnetä luonnonsuojelulain 33 §:n mukaisesti perustetuille maisema-alueille, jos metsittäminen olisi vastoin maisema-alueen perustamistarkoitusta. Maisema-alueen perustamispäätökseen voidaan ottaa alueen metsittämistä rajoittavia määräyksiä vain, mikäli ne eivät aiheuta kiinteistön omistajalle merkityksellistä haittaa. Tukea ei tule myöntää myöskään valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisille valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille. Osa maisema-alueista voi olla metsäalueita, joita koskee metsälain 8 §:ssä säädetty metsänuudistamisvelvoite. Tällöin tuki maisema-alueen metsitykseen voitaisiin myöntää rahoituslain normaaleilla metsänuudistamisen edellytyksillä. (28)

5.5 Hoito- ja kunnossapitovelvollisuus

Rahoituslain 15 §:n 1 momentissa säädetään hoito- ja kunnossapitovelvollisuudesta seuraavasti:

" Metsänuudistamisesta, kunnostusojituksesta tai metsätien tekemisestä hyötyä saanut maanomistaja on velvollinen huolehtimaan toimenpiteen kohteena olleen alueen tai metsätien hoidosta ja kunnossapidosta 15 vuotta hankkeelle myönnetyn rahoituksen loppuunmaksamisesta. Kiinteistön tai muun alueen omistusoikeuden siirtyessä uudelle omistajalle tälle siirtyy myös hoito- ja kunnossapitovelvollisuus."

Nykyoloissa 15 vuoden hoito- ja kunnossapitovelvollisuutta voidaan pitää pitkäaikaisena velvoitteena. Työryhmä esittää, että

metsänuudistamista, kunnostusojitusta ja metsätien tekemistä koskeva hoito- ja kunnossapitovelvollisuus aika lyhennetään 15 vuodesta 10 vuoteen. Jos edellä mainittuihin hankkeisiin on myönnetty valtionlainaa, jonka takaisinmaksuaika on tätä pidempi, hoito- ja kunnossapitovelvollisuuden tulee kuitenkin jatkua siihen saakka, kun laina on maksettu takaisin. (29)

Laatupuiden pystykarsinnassa karsittujen runkojen hakkuu liian pian karsinnan jälkeen on johtanut joskus siihen, että sahaaja on ostanut pystykarsittua puuta, joka ei ole kylestynyt tyydyttävästi karsinnan jälkeen. Tällaisen puutavaran sahaus on aiheuttanut taloudellisia tappioita ja johtanut kielteisen asenteen syntymiseen pystykarsintaa kohtaan.

Työryhmä esittää,

että myös laatupuiden pystykarsintakohteille asetetaan hoito- ja kunnossapitovelvollisuus siten, ettei valtiontuen turvin pystykarsittua puustoa saa mennä hakkaamaan ennen kuin kymmenen vuotta on kulunut tuen maksamisesta hankkeelle. (30)

5.6 Juurikäävän mekaaninen torjunta

Rahoituslain 22 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja 23 §:ssä säädetään tuen myöntämisestä juurikäävän torjuntaan. Tuen myöntämisen edellytyksistä säädetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 560/2001.¹⁸ Tukea voidaan myöntää sekä torjunta-aineilla tehtävään että mekaaniseen juurikäävän torjuntaan. Vuonna 2003 torjunta-aineilla suoritettua juurikäävän torjuntaa rahoitettiin 38 000 hehtaarin suuruisella alalla.

Mekaanisessa torjunnassa kannot nostetaan maasta ja kuljetetaan hakkuualalta käytettäväksi energian tuotantoon. Kantojen energiasisältö on korkea ja niiden energiakäyttö on kehittynyt markkinalähtöisesti. Valtion tukemaa mekaanista juurikäävän torjuntaa koskevat samat ehdot kuin juurikäävän torjunta-aineilla tehtävää torjuntaa. Tuen ehtona on muun muassa torjuntatyön tekeminen toukokuun alun ja lokakuun lopun välisenä aikana ja eräiden tuen kohdetta koskevien edellytysten täyttyminen. Syntynyt tilanne on johtamassa siihen, että kantojen energiakäyttöä ohjaa yksityismailla valtion tukiehtojen täyttäminen eikä mahdollisimman tarkoituksenmukainen energiakäytön edistäminen.

Kantojen noston vaikutuksista hakkuualueen maan rakenteeseen, lahonneiden maapuiden säilymiseen, alueelta tapahtuvaan ravinteiden ja kiintoaineiden huuhtoutumiseen sekä mahdollisiin metsänhoidollisiin seuraamuksiin ei ole vielä käytettävissä riittäviä tutkimustuloksia. Kantojen nostoon ja sen yhteydessä tapahtuvaan hakkuutähteiden keräämiseen liittyvän ravinteiden poisviennin vaikutuksia alueen ravinnetasapainoon ei myöskään ole riittävästi selvitetty. Maanpinnan laaja-alaisen paljastumisen aiheuttamat liian tiheinä syntyvät taimikot saattavat jatkossa aiheuttaa valtiontuen lisätarpeen, jotta kannonnostoalueille syntyvät puustot saadaan ajallaan hoidetuksi.

¹⁸ Maa- ja metsätalousministeriön asetus juurikäävän torjunnasta.

Edellä esitettyjen näkökohtien vuoksi työryhmä esittää, että

maa- ja metsätalousministeriö selvittää kannon noston vaikutukset metsien hoidon ja vesiensuojelun kannalta. Lainsäädäntöä voitaisiin tarvittaessa tarkistaa saatujen tulosten perusteella. (31)

5.7 Lainat

Rahoituslain 8 §:n 2 momentin mukaan yhteishankkeena toteutettavaan kunnostusojitukseen ja metsätien tekemiseen voidaan myöntää tuen sijasta lainaa. Työryhmä esittää, että

maa- ja metsätalousministeriö selvittää lainoituksen tarpeellisuuden osana maaseutuelinkeinojen rahoitusta, lainojen käsittelystä aiheutuvat kustannukset ja käytetyn korkotason suhteessa lainojen yleiseen korkotasoon sekä sen jälkeen ryhtyy mahdollisesti tarvittaviin toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi. (32)

5.8 Metsäluonnon hoitohankkeet

Rahoituslain 20 §:n mukaan metsäluonnon hoitohankkeina voidaan suunnitella ja toteuttaa seuraavia toimenpiteitä:

- usean tilan alueelle ulottuvia, tärkeiden elinympäristöjen hoito- ja kunnostustöitä
- metsälain 10 §:n 2 momentissa tarkoitettujen monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen kartoitusta
- talousmetsien maisemanhoidon kannalta merkittäviä metsän kunnostustöitä
- metsäojitusalueiden laskeutusaltaiden tyhjentämistä tai metsäojituksista aiheutuneiden vesistöhaittojen estämistä tai korjaamista, jos toimenpiteellä on tavanomaista laajempi merkitys vesien ja vesiluonnon hoidon kannalta eikä kustannuksia voida osoittaa tietylle aiheuttajalle
- metsäojitusalueen ennallistamista luonnonarvoiltaan tärkeällä alueella sekä
- muita edellä mainittuja vastaavia metsäluonnonhoitoa sekä metsien monikäyttöä, maisema-, kulttuuri- ja virkistysarvoja korostavia, alueellisesti merkittäviä hankkeita.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutus vuosina 2003- 2007 rahoitetaan maa- ja metsätalousministeriön osalta rahoituslain 19 a §:n nojalla metsäluonnon hoidon edistämisen määrärahoista. METSON toteutus on käynnistynyt erittäin hyvin. Jo tähänastisten tulosten perusteella voidaan arvioida, että metsänomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvat suojelukeinot ovat tehokkaita Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaamisessa. Työryhmä katsoo, että

METSO-kokeiluhankkeiden rahoitus tulee asettaa etusijalle metsäluonnon hoidon edistämisen määrärahojen kohdentamisessa. (33)

Metsälain 10 § 2 momentin mukaisten erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoitus valmistuu Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin metsäkeskusaluetta lukuun ottamatta vuonna 2004. Uusia lakikohteita kartoitetaan jatkossa osana metsäsuunnittelua. Lisäksi niitä voi tulla esiin normaalien

metsähoitotoimenpiteiden ja hakkuiden suunnittelun yhteydessä. Erilliselle kartoitustyölle luonnonhoitohankkeena ei siten ole tarvetta. Erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoitusta koskevan säännöksen poistamisella ei siten olisi merkittäviä taloudellisia, sosiaalisia tai ekologisia vaikutuksia.

Talousmetsien maisemanhoidon kannalta merkittävät metsien kunnostustyöt tarkoittavat lähinnä näillä alueilla tehtäviä hakkuita. Metsälain 6 §:ssä säädetään, että jos hakkuun kohteella on metsän monimuotoisuuden säilyttämisen, maiseman tai metsän monikäytön kannalta erityistä merkitystä, hakkuu voidaan tehdä kohteen erityisluonteen edellyttämällä tavalla. Maiseman hoitohakkuuta voidaan siten pitää metsän tavanomaiseen hoitoon liittyvinä, joiden rahoitus erityisinä metsäluonnon hoitohankkeina voidaan kyseenalaistaa.

Ojitusalueiden asianmukainen ennallistaminen vaatii usein suuria pinta-aloja ja erityistä asiantuntijuutta ojitetujen alueiden ekologiasta. Ennallistamista on tehty tähän asti pääasiassa luonnonsuojelualueilla Metsähallituksen luontopalvelun toimesta. Yksityisten metsänomistajien omistamat, mahdolliset ennallistamiseen soveltuvat alueet ovat usein pienialaisia. Ennallistamisella tavoiteltavat vaikutukset ojitettuun ekosysteemiin jäävät yksityismailla siksi vähäisiksi. Ennallistamisesta aiheutuvat kustannukset ovat korkeat.

Edellä esitetyn perusteella työryhmä esittää, että

tuki rahoituslaissa luetelluille metsäluonnon hoitohankkeille tulee edelleenkin säilyttää lukuun ottamatta tukea metsälaissa tarkoitettujen tärkeiden elinympäristöjen kartoitukseen, talousmetsien maisemanhoidon kannalta merkittäviin metsän kunnostustöihin ja metsäojitusalueen ennallistamiseen luonnonarvoiltaan tärkeällä alueella. Lisäksi työryhmä esittää, että metsäluonnon hoitohankkeena voitaisiin kokonaan valtiontuella rahoittaa kunnostusojitushankkeen ulkopuolisen tilan mailla tehtävistä vesiensuojelutoimenpiteistä aiheutuvat kustannukset ja maksaa ulkopuoliselle tilalle esimerkiksi pintavalutuskentäksi tarvittavasta alueesta korvaus. (34)

Rahoituslain 20 §:n mukaan metsäluonnon hoitohankkeet suunnitellaan ja toteutetaan metsäkeskuksen toimesta tai valvonnassa. Säännöksen muotoilu on epäselvä. Metsäkeskuksella on oikeus valvoa kaikkia rahoituslaissa tarkoitettuja töitä. Valvonnan tarve ei voi määräytyä suunnittelija- ja toteuttajatahon mukaan kuten säännöksestä on ehkä luettavissa. Suunnittelijoina ja toteuttajina voivat säännöksen mukaan olla muutkin tahot kuin metsäkeskukset. Edellytyksenä on, että rahoitettavat toimenpiteet edistävät yksityismetsien kestävää hoitoa ja käyttöä. Metsäluonnon hoitohankkeita ovat kuitenkin lähinnä toteuttaneet metsäkeskukset. Hankkeet toteutetaan maanomistajan aloitteesta. Työryhmä esittää, että

uudet säädökset kirjoitetaan siten, ettei synny epäselvyyttä, mille tahoille tukea voidaan myöntää. Työryhmän mielestä rahoitusta tulee vastaisuudessakin myöntää vain usean kiinteistön alueelle ulottuviin ja yksityismetsien kestävää hoitoa ja käyttöä edistäviin metsäluonnon hoitohankkeisiin. (35)

5.9 Euroopan unionin osaksi rahoittamat ohjelmat

Rahoituslain 25 §:n nojalla tukea voidaan myöntää Euroopan unionin osaksi rahoittamien ohjelmien edellyttämänä kansallisena osarahoituksena. Tukea voidaan myöntää vain, jos kyse on rahoituslain 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuista toimista. Kyseisiin ohjelmiin on sovellettu asianomaisia Euroopan unionin säädöksiä ja Euroopan unionin toimielinten antamia päätöksiä sekä maaseutuelinkeinojen rahoituslakia (329/1999).

EU-rakennerahastokaudella vuosina 1995- 1999 metsänparannustyöt, lähinnä metsätien tekeminen, kunnostusojitus ja nuoren metsän kunnostus, sisältyivät 5b- ja 6-tavoiteohjelmiin. Pellonmetsitystä ja muita lähinnä metsänhoitotöitä rahoitettiin oman ohjelman puitteissa Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoin. Nykyisellä rahoituskaudella metsänparannustyöt sisältyvät alueelliseen maaseutuohjelmaan ja tavoite 1-ohjelmaan. Rahoitushakemuksia ei kuitenkaan ole tähän mennessä saapunut työvoima- ja elinkeinokeskuksiin, joten metsänparannustöitä ei ole rahoitettu ohjelmien puitteissa.

Työryhmä esittää, että

rahoituslain 25 § kumotaan ja tarvittaessa, jos metsänparannustöiden rahoitus alueellisen maaseutuohjelman tai tavoite 1-ohjelman taikka seuraavalla rahoituskaudella mahdollisesti toteutettavien ohjelmien kautta tulee ajankohtaiseksi, säädettäisiin uudet säännökset. (36)

5.10 Rahoituksen maksuaikataulu

Rahoituslain 26 §:ssä on tuen ja lainan maksatuksesta seuraava säännös:

"Toimenpiteen suunnitteluun ja suunnitelman perusteella rahoitettavaan toimenpiteeseen myönnetty tuki tai laina maksetaan rahoituspäätöksen mukaisesti yhtenä tai useampana eränä. Rahoituspäätöksessä on kuitenkin määrättävä, että vähintään neljännes myönnetystä tuesta tai lainasta jää maksettavaksi vasta sen jälkeen, kun rahoituksen saaja on antanut kirjallisen ilmoituksen hakemuksessa esitettyjen toimenpiteiden loppuunsaattamisesta (toteutusilmoitus). Muihin toimenpiteisiin myönnetty tuki maksetaan yhtenä eränä sen jälkeen, kun metsäkeskus on päättänyt rahoituksen myöntämisestä."

Säännös on vaikeaselkoinen. Säännös voidaan esimerkiksi ymmärtää siten, ettei se koske lainkaan ympäristötukea. Ympäristötukeahan voidaan maksaa nimenomaan siitä, ettei tietyllä kohteella suoriteta metsätalouden toimenpiteitä. Ympäristötuen maksamisesta säädetään myös maa- ja metsätalousministeriön päätöksen 144/2000 (muut. 1252/2003) 10 §:n 1 momentissa seuraavasti:

"Metsäkeskus maksaa ympäristötuen yhdessä erässä sopimuskauden alkaessa. Jos ympäristötukeen käytettävissä olevat valtion talousarvion määrärahat eivät riitä ympäristötuen maksamiseen kertasuorituksena, voidaan yli 10 000 euron tuki maksaa yhtä useammassa erässä."

Valtionavustuslain 12 §:ssä säädetään valtionavustuksen maksamisesta seuraavasti:

"Valtionavustus maksetaan valtionavustuksen saajalle yhtenä tai useampana eränä kustannusten ajoittumisen perusteella. Valtionapuviranomainen voi päättää, että

valtionavustus maksetaan toteutuneiden kustannusten perusteella sen jälkeen, kun avustuksen käytöstä on esitetty valtionapuviranomaiselle hyväksyttävä selvitys.

Valtionavustuksesta voidaan maksaa ennakkoa, jos se on valtionavustuksen käytön kannalta perusteltua sekä sen käytön valvonnan kannalta tarkoituksenmukaista.

Määrältään vähäinen ja 5 §:n 3 momentin 3 kohdassa tarkoitettu valtionavustus voidaan 1 momentin estämättä maksaa myös kertasuorituksena, jos se on valtionavustuksen käytön kannalta perusteltua.

Valtionavustuksen saajan tulee antaa valtionapuviranomaiselle valtionavustuksen maksamiseksi oikeat ja riittävät tiedot."

Työryhmä esittää, että

lakiin sisällytetään vastaavan tyyppinen säännös. Siinä pitää kuitenkin ottaa huomioon se, että osa rahoituksesta perustuu suunnitelmaan ja osa taas toteutusselvitykseen. Jos rahoitus perustuu toteutusselvitykseen, työryhmä katsoo, että tuki tulee maksaa jälkikäteen toteutusselvityksen perusteella. Jos rahoituksen perusteena on suunnitelma, tulee tuki pääsääntöisesti maksaa yhtenä tai useampana eränä kustannusten ajoittumisen ja töiden edistymisen mukaan. Ympäristötuen ja luonnonarvokaupan korvauksen maksaminen perustuu sopimukseen. Työryhmä katsoo, että ympäristötuki ja luonnonarvokaupan korvaus tulee maksaa nykyisen käytännön mukaisesti yhdessä erässä sopimuskauden alkaessa. (37)

Lisäksi työryhmä katsoo, että

töiden suunnitteluun myönnetty tuki tulee maksaa siinä vaiheessa, kun haetaan rahoitusta suunnitelman toteuttamiseen. Ennakon myöntämisessä töiden suunnitteluun tai toteutukseen noudatetaan valtionavustuslakia.(38)

5.11 Metsäkeskusten viranomaistoiminnon resurssit

Työryhmä on edellä esittänyt useita muutoksia rahoituslakiin. Muutokset lisäävät rahoitushakemuksia käsittelevien ja rahoitusta valvovien metsäkeskusten viranomaistoiminnon toimihenkilöiden työtä. Myös metsäkeskusten käytössä oleviin tietojärjestelmiin on tarpeen tehdä muutoksia. Työryhmä esittää, että

maa- ja metsätalousministeriö huolehtii riittävällä tavalla metsäkeskusten viranomaistoiminnon tarvitsemista taloudellisista ja muista resursseista. (39)

6) Yhteenveto työryhmän ehdotuksista ja niiden määräraha vaikutuksista

Luvuissa 6.1- 6.4 esitetään koottuna työryhmän ehdotukset ja luvussa 6.5 niiden määräraha vaikutukset.

6.1 Nuoren metsän hoito

Taimikonhoito

1. Nuoren metsän hoito jaettaisiin taimikonhoidoksi, nuoren kasvatusmetsän kunnostukseksi ja laatupuiden pystykarsinnaksi.
2. Tukikelpoisen taimikon keskipituuden, käytettävissä olevilla mittausmenetelmillä määriteltynä, ehdoton alaraja olisi käsittelyn jälkeen 2,0 metriä. Rahoituskelpoisuuden ehtona olisi alle kahdeksan senttimetrin keskiläpimitta puuston rinnankorkeudelta yhden senttimetrin tasaavalla luokituksella kuoren päältä mitattuna. Keskiläpimitta määritettäisiin metsätaloudessa yleisesti käytettävillä menetelmillä.
3. Taimikonhoidossa valtiontuen osuus toteuttamiskustannuksista nostettaisiin nykyisestä tukitasosta kymmenellä prosenttiyksiköllä kuitenkin siten, että tuen enimmäismäärä säilyy kaikissa tapauksissa nykyisenä 80 prosenttina. Toteuttamiskustannuksiin myönnettävän tuen suuruus olisi taimikonhoidossa ensimmäisellä tukivyöhykkeellä 50 prosenttia, toisella vyöhykkeellä 60 prosenttia ja kolmannella vyöhykkeellä 70 prosenttia. Mikäli tilalla on ajan tasalla oleva metsäsuunnitelma, valtiontuki maksettaisiin kymmentä prosenttiyksikköä korkeampana.

Nuoren kasvatusmetsän kunnostus

4. Nuoren kasvatusmetsän kunnostuksena voitaisiin rahoittaa nuoren kasvatusmetsän perkausta ja harvennusta silloin, kun kasvatettavan puuston keskiläpimitta rinnankorkeudelta käsittelyn jälkeen olisi vähintään kahdeksan senttimetriä mutta enintään 16 senttimetriä yhden senttimetrin tasaavalla luokituksella mitattuna. Lisäksi harvennuksen jälkeen valtapituuden yläraja olisi havupuumetsiköissä 12 metriä ja lehtimetsissä 13 metriä yhden metrin tasaavalla luokituksella. Mikäli korjattava puu käytetään kokonaan energiapuuksi, puuston valtapituudella ei olisi ylärajaa. Harvennuksen jälkeen kohteelle ei saisi jäädä selvää välitöntä ensiharvennustarvetta.
5. Rahoituskelpoisessa nuoren kasvatusmetsän kunnostuksessa tulisi asettaa vastaavat vaatimukset jäävän puuston tiheydestä ja vähimmäispoistumasta kuin maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 44/01.
6. Nuoren kasvatusmetsän kunnostuksessa töiden toteuttamiskustannuksiin myönnettävän tuen suuruus säilytettäisiin nykyisellään eli ensimmäisellä tukivyöhykkeellä 40 prosenttia, toisella tukivyöhykkeellä 50 prosenttia ja kolmannella tukivyöhykkeellä 60 prosenttia. Mikäli tilalla on ajan tasalla oleva metsäsuunnitelma, tuki maksettaisiin kymmentä prosenttiyksikköä korkeampana.

Laatupuiden pystykarsinta

7. Laatupuiden pystykarsinta säilytettäisiin rahoitettavana työlaajina.
8. Neuvonnan, ohjeistuksen ja metsäsuunnitelmien käyttöä tulisi tehostaa puiden pystykarsinnan laadun parantamiseksi.

9. Laatupuiden pystykarsintaa koskevan tuen myöntämisedellytykset ja tukitaso tulisi säilyttää nykyisellään.
10. Taimikonhoitoon, nuoren kasvatusmetsän kunnostukseen ja laatupuiden pystykarsintaan rahoitusta voitaisiin myöntää kuhunkin erikseen vain kerran samalle kohteelle puuston kiertoajan kuluessa.

6.2 Energiapuun käyttö

Energiapuun korjuutuki

11. Tuettava energiapuun korjuu määriteltäisiin siten, että sillä tarkoitetaan energiatuotantoon käytettävän puun kasausta ja metsäkuljetusta taimikoista, nuorista ja varttuneista kasvatusmetsistä, rahoituslain 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuilta metsänuudistamiskohteilta, metsätie- ja ojalinjoilta sekä luonnonsuojelulain (1096/1996) 33 §:n mukaisesti perustetuilta maisema-alueilta ja valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisilta valtakunnallisesti arvokkailta maisema-alueilta.
12. Ravinneeksymysten vuoksi tukea ei tulisi myöntää silloin, kun kyseessä ovat kuivat kankaat ja niitä vähäravinteisemmat kivennäismaat taikka ravinteisuudeltaan vastaavat turvemaat.
13. Energiapuun korjuun rahoitusta ei kytkettäisi aiemmin kohteelle myönnettyyn taimikonhoidon tai nuoren kasvatusmetsän kunnostuksen tukeen. Vastaavasti energiapuun korjuutuen voisi saada rahoituslain 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle metsänuudistamiskohteelle siitä riippumatta, onko metsänuudistamiseen myönnetty tukea. Niin ikään metsätie- ja ojalinjoilta kerättävän energiapuun korjuutuen edellytyksenä ei olisi metsätien tekemisen tai kunnostusojituksen rahoittaminen rahoituslain varoilla.
14. Tuki porrastettaisiin niin, että se olisi ensimmäisellä tukivvyöhykkeellä kuusi, toisella tukivvyöhykkeellä seitsemän ja kolmannella kahdeksan euroa kiintokuutiometriltä.
15. Energiapuun korjuun vaikutusten seuranta ja tutkimusta tulisi lisätä.

Haketustuki

16. Haketustukea voitaisiin myöntää, jos haketettavan energiapuun korjuuseen on myönnetty tukea. Lisäksi haketustuki voitaisiin myöntää tuetulta taimikonhoito- tai nuoren kasvatusmetsän kunnostuskohteelta korjatun puun haketukseen. Hakkeen alkuperä osoitetaan hanketunnuksen avulla. Haketustuen ulkopuolelle jätettäisiin edelleenkin muiden metsänuudistamisalojen kuin rahoituslain 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen metsänuudistamisalojen puupolttoaine.
17. Tuki pysytettäisiin nykyisellään 1,7 eurona irtokuutiometriltä.
18. Energiapuuta koskevien säännösten kokoamiseksi energiapuun korjuu ja haketus tulisi käsitellä rahoituslaissa omana lukunaan. Vastaavasti valtion talousarviossa energiapuuasiat tulisi käsitellä omana asiaryhmänä.

6.3 Ympäristötuki

19. Vähäinen haitta arvioitaisiin kohdekohtaisesti.
20. Ympäristötuen myöntämisen edellytyksenä säilyisi maanomistajalle aiheutuva vähäistä suurempi taloudellinen haitta. Tämä edellytys täyttyisi silloin, kun ympäristötukikohteen hakkuuarvo on yli neljä prosenttia ympäristötukikohteen välittömästi hakattavissa olevan puuston arvosta kohteella.
21. Säädöksissä tulisi olla nimenomainen säännös myös maanomistajan oikeudesta irtisanoa sopimus. Irtisanomiseen ei tarvitsisi esittää erityistä syytä, mutta maanomistaja olisi velvollinen palauttamaan jäljellä olevaa sopimusaikaa vastaavan osuuden peruskorvauksesta ja hakkuuarvokorvauksesta sekä osan metsänarviointitöiden sekä mahdollisen hoito- ja käyttösuunnitelman kustannuksista. Maanomistajan tulisi toimittaa metsäkeskukselle ilmoitus sopimuksen irtisanomisesta. Metsäkeskus lähettäisi maanomistajalle laskun, johon olisi merkitty palautettava summa ja eräpäivä. Irtisanominen tulisi voimaan, kun jäljellä olevaa aikaa vastaava osuus on maksettu.
22. Metsäkeskuksella tulisi edelleenkin olla oikeus purkaa sopimus. Sopimuksen purkaminen tulisi kuitenkin rajata niihin tilanteisiin, joissa sopimusrikkomusta voidaan pitää olennaisena. Kun ympäristötukisopimus purettaisiin, maanomistajan velvollisuutena olisi maksaa tuki kokonaisuudessaan takaisin.
23. Säädöksissä tulisi huomioida ne tilanteet, joissa sopimuskohteen monimuotoisuusarvot tai muut olosuhteet ovat muusta syystä kuin maanomistajan tietoisesta menettelystä muuttuneet niin, ettei sopimuksen voimassaololle ole enää perusteita. Metsäkeskuksella olisi oikeus joko maanomistajan tai omasta aloitteestaan irtisanoa sopimus. Maanomistajalla ei olisi tällöin palautusvelvollisuutta. Maanomistaja voisi tehdä asiaa koskevan esityksen metsäkeskukselle, joka päättäisi siitä, ovatko monimuotoisuusarvot ja kohteen ominaispiirteet tai muut olosuhteet muuttuneet siten, että sopimus tulisi irtisanoa.

6.4 Muut ehdotukset

Lain nimi

24. Lain nimi muutettaisiin hallinnonalalla vakiintuneen käytännön mukaisesti *metsätalouden rahoituslaiksi*, joka olisi nykyistä nimeä lyhyempi.

Rahoitusta koskevat rajoitukset

25. Rahoitus tulisi voida myöntää, vaikkei taimikon perustamisilmoitusta ole tehty metsälain mukaisesti, jos taimikon perustamista koskevat toimenpiteet on metsässä saatettu asianmukaisesti loppuun.

26. Yhteishankkeen passiiviosakkaalle tulisi voida myöntää valtiontukea ilman maanomistajan hakemusta.

Kustannukset ja rahoitus

27. Kustannustietojen saatavuuteen ja oikeellisuuteen tulisi jatkossa kiinnittää erityistä huomiota. Keskimääräisten kustannusten vahvistamista varten maa- ja metsätalousministeriöllä tulisi olla käytettävissään mahdollisimman ajantasainen ja riittävän yksityiskohtainen tieto metsänhoito- ja metsänparannustöiden toteutuneista kustannuksista.

Metsänuudistamisen tuki ja maisema-alueet

28. Tukea ei myönnettäisi luonnonsuojelulain 33 §:n mukaisesti perustetuille maisema-alueille ja valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisille valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille, jos metsittäminen olisi vastoin maisema-alueen perustamistarkoitusta. Osa maisema-alueista voi olla metsäaluetta, joita koskee metsälain 8 §:ssä säädetty metsänuudistamisvelvoite. Tällöin tuki maisema-alueen metsitykseen voitaisiin myöntää rahoituslain normaaleilla metsänuudistamisen edellytyksillä.

Hoito- ja kunnossapitovelvollisuus

29. Metsänuudistamista, kunnostusojitusta ja metsätien tekemistä koskeva hoito- ja kunnossapitovelvollisuusajka lyhennettäisiin 15 vuodesta 10 vuoteen. Jos edellä mainittuihin hankkeisiin on myönnetty valtionlainaa, jonka takaisinmaksuaika on tätä pidempi, hoito- ja kunnossapitovelvollisuuden tulisi kuitenkin jatkua siihen saakka, kun laina on maksettu takaisin.
30. Myös laatupuiden pystykarsintakohteille asetettaisiin hoito- ja kunnossapitovelvollisuus siten, ettei valtiontuen turvin pystykarsittua metsää saa mennä hakkaamaan ennen kuin kymmenen vuotta on kulunut tuen maksamisesta hankkeelle.

Juurikäävän mekaaninen torjunta

31. Maa- ja metsätalousministeriö selvittäisi kannon noston vaikutukset metsien hoidon ja vesiensuojelun kannalta. Lainsäädäntöä voitaisiin tarvittaessa tarkistaa saatujen tulosten perusteella.

Lainat

32. Maa- ja metsätalousministeriö selvittäisi lainoituksen tarpeellisuuden osana maaseutuelinkeinojen rahoitusta, lainojen käsittelystä aiheutuvat kustannukset ja käytetyn korkotason suhteessa lainojen yleiseen korkotasoon sekä sen jälkeen ryhtyisi mahdollisesti tarvittaviin toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

Metsäluonnon hoitohankkeet

33. METSO-kokeiluhankkeiden rahoitus tulisi asettaa etusijalle metsäluonnon hoidon edistämisen määrärahojen kohdentamisessa.
34. Tuki rahoituslaissa luetelluille metsäluonnon hoitohankkeille tulisi edelleenkin säilyttää lukuun ottamatta tukea metsälaissa tarkoitettujen tärkeiden elinympäristöjen kartoitukseen, talousmetsien maisemanhoidon kannalta merkittäviin metsän kunnostustöihin ja metsäojitusalueen ennallistamiseen luonnonarvoiltaan tärkeällä alueella. Lisäksi metsäluonnon hoitohankkeena voitaisiin kokonaan valtiontuella rahoittaa kunnostusojitushankkeen ulkopuolisen tilan mailla tehtävistä vesiensuojelutoimenpiteistä aiheutuvat kustannukset ja maksaa ulkopuoliselle tilalle esimerkiksi pintavalutuskentäksi tarvittavasta alueesta korvaus.
35. Rahoitusta tulisi vastaisuudessaakin myöntää vain usean kiinteistön alueelle ulottuviin ja yksityismetsien kestävää hoitoa ja käyttöä edistäviin metsäluonnon hoitohankkeisiin.

Euroopan unionin osaksi rahoittamat ohjelmat

36. Rahoituslain 25 § kumottaisiin ja tarvittaessa, jos metsänparannustöiden rahoitus alueellisen maaseutuohjelman tai tavoite 1-ohjelman taikka seuraavalla rahoituskaudella mahdollisesti toteutettavien ohjelmien kautta tulee ajankohtaiseksi, säädettäisiin uudet säännökset.

Rahoituksen maksuaikataulu

37. Lakiin sisällytettäisiin valtionavustuslain 12 §:ää vastaava säännös. Jos rahoitus perustuu toteutusselvitykseen, tuki tulisi maksaa jälkikäteen toteutusselvityksen perusteella. Jos rahoituksen perusteena on suunnitelma, tulisi tuki pääsääntöisesti maksaa yhtenä tai useampana eränä kustannusten ajoittumisen ja töiden edistymisen mukaan. Ympäristötuki ja luonnonarvokaupan korvaus tulisi maksaa nykyisen käytännön mukaisesti yhdessä erässä sopimuskauden alkaessa.
38. Töiden suunnitteluun myönnetty tuki tulisi maksaa siinä vaiheessa, kun haetaan rahoitusta suunnitelman toteuttamiseen. Ennakon myöntämisessä töiden suunnitteluun tai toteutukseen noudatettaisiin valtionavustuslakia.

Rahoituksen riittävyys

39. Maa- ja metsätalousministeriön tulisi huolehtia riittävällä tavalla metsäkeskusten viranomaistoiminnon tarvitsemista taloudellisista ja muista resursseista.

6.5 Määrärahavaikutukset

Taulukko 5. Työryhmän ehdotusten määrärahavaikutukset

Rahoitettava toimenpide	Keskimääräinen lisämäärärahan tarve vuosittain
– taimikonhoito (ehdotukset 1- 3)	1 milj. euroa
– energiapuun korjuu (ehdotukset 11- 15)	5 milj. euroa
– haketus (ehdotukset 16- 18)	3 milj. euroa
– ympäristötuki (ehdotukset 19- 23)	0,57 milj. euroa

1. Nuoren metsän hoito

Työryhmä on päättänyt yksimielisesti jakamaan nykyisen nuoren metsän hoidon selkeästi kolmeen eri työlajiin: taimikonhoito, nuoren metsän kunnostus ja laatupuiden pystykarsinta. Kahdella ensin mainitulla työlajilla vaikutetaan kasvatuskelpoisen puuston määrään ja puulajeihin sekä laatuun. Näitä töitä tehdään puuston kehitysvaiheelta keskenään selkeästi erilaisissa metsiköissä, taimikoissa ja nuorissa kasvatusmetsissä, jotka ovat saaneet metsätaloudessa vakiintuneen sisällön.

Työryhmän enemmistönkin mukaan taimikonhoitotöitä tehtäisiin varttuneissa taimikoissa ja nuoren metsän kunnostustöitä nuorissa kasvatusmetsiköissä. Työryhmän enemmistö on kuitenkin päättänyt asettamaan kyseisille metsiköille yleisesti yksityismetsätaloudessa käytetyistä määrittelyistä poikkeavat määrittelyt, jotka aiheuttaisivat vain sekaannusta käytännön toiminnoissa ja lisäisivät rahoituslain jo muutoinkin mittavaa hallinnointia. Työryhmän enemmistön näkemys myös hämärtäisi sitä rajaa, mihin saakka maanomistajan metsälaissa säädetty velvollisuus huolehtia uuden metsän aikaansaamisesta ulottuu.

Taimikonhoitotöiden oikeaa ajoitusta varttuneessa taimikossa korostaa, että tutkimusten mukaan kahden vuoden viive taimikonhoidossa voi aiheuttaa 20 - 30 prosentin lisäkustannukset. Suomalaisten ja ruotsalaisten tutkimusten mukaan tuoreen kankaan kuusikoiden edullisin taimikonhoitoajankohta on 1,5...2,0 metrin valtapituus. Tätä myöhemmäksi siirretty taimikon perkaus aiheuttaa lisääntyvien kustannusten lisäksi kasvutappioita.

Edellä sanotun perusteella katson, että

kestävän metsätalouden rahoituslain (rahoituslaki) mukaisia taimikonhoitotöitä tulee voida tehdä sellaisessa metsikössä, jonka keskipituus on vähintään 1,3 metriä ja keskiläpimitta rinnankorkeudelta on alle kahdeksan senttimetriä (= tilakohtaisen metsäsuunnitelman kehitysluokka: varttunut taimikko) (*eriävä mielipide työryhmän enemmistön esitykseen 2*).

Työryhmä on katsonut, että nuoren metsän kunnostustöitä tulee voida tehdä metsiköissä, joiden keskiläpimitta rinnankorkeudelta on enintään 16 senttimetriä, mutta vähintään kahdeksan senttimetriä (= tilakohtaisen metsäsuunnitelman kehitysluokka: nuori kasvatusmetsikkö). Vaikka työryhmä on kirjannut muistioonsa puutavaralajien mitta- ja laatuvaatimusten viime vuosina tapahtuneen tiukentumisen niin vähimmäisläpimitan kuin -laadunkin suhteen, työryhmän enemmistö katsoo, että nykyisiä puuston kehitysvaihetta kuvaavia valtapituusrajoja tulisi alentaa kahdella metrillä nykyisestään.

Ottaen huomioon työryhmän näkemyksen puukaupan viime aikaisesta kehityksestä katson, että

nuoren kasvatusmetsän määrittelyä tulee helpottaa nykyiseen tapaan siten, että myös ne havupuumetsiköt, joiden valtapituus on alle 14 metriä ja lehtipuumetsiköt, joiden valtapituus on alle 15 metriä, tulee edelleen olla rahoituslaissa tarkoitettavan nuoren metsän kunnostuskohteita.

Näin menetellen huolehditaan myös osaltaan siitä, että ne monet koneyritykset, jotka ovat hankkineet erikoistyövälinein varustettuja monitoimikoneita nuoren kasvatusmetsän kunnostustyöhön luottaen vain muutaman vuoden voimassa olleiden

valtion tuen ehtojen säilymisen nykymuotoisena jatkossakin, eivät joudu tämän muutosesityksen vuoksi taloudellisiin vaikeuksiin. Mikäli korjattava puu käytetään kokonaan energian tuottamiseen, puuston valtapituudelle ei tule mielestäni edelleenkään asettaa ylärajaa, kuten työryhmän enemmistökin ehdottaa. (4)

2. Rahoituslainsäädäntö ja käytännön metsätalous

Rahoituslain mukaisen valtiontuen tulee kannustaa metsänomistajia tavalla, joka tuottaa hyötyjä yhtäältä kansantaloudelle ja toisaalta metsänomistajalle itselleen. Valtiontuen myöntämisehtojen tulee kannustaa hyvän metsäluonnon hoidon mukaiseen lopputulokseen tavalla, jotka sisältyvät normaaliin metsätalouden harjoittamiseen. Nykyisin rahoituslain nojalla annettuihin säädöksiin ja määräyksiin sisältyy kuitenkin runsaasti erilaisia numeerisia määritelmiä, jotka ovat saattaneet ohjata metsänhoitotoita epätarkoituksenmukaisesti tai johtaa jopa rahoitushakemuksen hylkäämiseen, kun töiden toteuttajalla ei ole tietoa siitä, että rahoituslain mukaista valtiontukea saakin esimerkiksi vain tietynlaiseen nuoren metsän kunnostukseen tai laatupuiden pystykarsintaan. Tämä on lisännyt myös rahoituslain valvontaan liittyvää hallinnointia. Työryhmän enemmistö on kuitenkin lisäämässä määrällisiä vaatimuksia taimikonhoitotöissä poistettavien puiden vähimmäismääristä.

Edellä sanotun perusteella katson, että

niin taimikonhoidossa, nuoren metsän kunnostuksessa kuin muissakin työlajeissa tulee asettaa vaatimukset sille, että metsikkö on tehtyjen töiden jälkeen hyvässä puuntuotannollisessa tilassa eikä esimerkiksi se, miten monta runkoa vähintään on pinta-alayksikköä kohden poistettu. (työryhmän esityksen 3 perustelut ja esitys 5)

3. Energiapuun käyttö

Työryhmän tehtävänä oli muun muassa käsitellä ainakin energiapuun käytön tukemista ja kiinnittää tällöin huomiota eduskunnan viidettä ydinvoimalayksikköä koskevaan lupapäätökseen liitettyihin edellytyksiin. Työryhmän enemmistö on kuitenkin katsonut, että tavoitteena tulisi olla energiapuun markkinoille saamisen edistäminen, ei kaikkien niiden mahdollisuuksien hyödyntäminen, joita on käytettävissä energiapuun käytön lisäämiseksi ottaen huomioon myös sosiaaliset ja ekologiset näkökohdat. Kuitenkin niin edellä mainitun ns. risupaketin kuin maamme ilmastostrategiainkin tavoitteena on lisätä uusiutuvien energialähteiden käyttöä käyttökohteesta riippumatta. Työryhmän enemmistön mukaan metsänomistaja ei kuitenkaan saisi edelleenkään rahoituslain mukaista valtiontukea energiapuun korjuuseen, joka on korjattu hänen metsästään ja joka on tarkoitettu energiakäyttöön hänen omassa taloudessaan. Tilanteen ristiriitaisuutta kuvaa se, että mikäli maanomistaja myisi tämän puun energiakäyttöön, hän silloin saisi energiapuun korjuutuen. Menettelyä ei voi missään mielessä pitää hallinnollisesti tehokkaana saatikka kotimaisen metsäenergian käyttöä lisäävänä.

Edellä sanotun perusteella katson, että

tuettava energiapuun korjuu tulee määritellä siten, että sillä tarkoitetaan energiakäyttöön tarkoitettua puun kasausta ja metsäkuljetusta. (11)

Koska energiapuu ei enää ole pelkkää metsäteollisuuden käyttöön kelpaamatonta runkopuuta vaan kaikkea puuainesta, työlahin nimi, "energiapuun korjuu", tulee muuttaa "metsäenergian korjuuksi". (11)

4. Metsäenergian korjuu maisema-alueilta

Rahoituslain mukaiset toimenpiteet koskevat niitä toimenpiteitä, joilla edistetään metsien kestävää hoitoa ja käyttöä metsälain mukaisesti. Metsälakia puolestaan sovelletaan metsän hoitamiseen ja käyttämiseen metsätalousmaaksi luettavilla alueilla. Luonnonsuojelulain 33 §:n mukaisesti perustetuilla maisema-alueilla ja valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisilla valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla sovelletaan luonnonsuojelulain 34 §:n määräyksiä eikä metsälakia.

Tämän vuoksi katson, että

metsäenergian korjuuseen tarkoitettua valtiontukea ei tule ulottaa luonnonsuojelulain 33 §:n mukaisesti perustetuille maisema-alueille eikä valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisille valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille. (11)

5. Metsäenergian korjuu ja ravinnekysymykset

Metsäenergian korjuu on lisääntynyt viime vuosina voimakkaasti. Kansallisen metsäohjelman 2010 tavoitteena on sen lisääminen vuodesta 1999 vuoteen 2010 viidellä miljoonalla kuutiometrillä. Työryhmän enemmistö on esittänyt valtiontuen turvin korjattavan metsäenergian rajoittamista ravinnekysymysten vuoksi tietyille kasvupaikoille. Työryhmä puolestaan yksimielisesti on edellyttänyt energiapuun korjuun vaikutusten seurannan ja tutkimuksen lisäämistä. Ottaen huomioon metsäenergian nykyiseen korjuumenetelmiin ja -tapoihin liittyvän sekä muihin metsäenergian korjuun vaikutuksia selvittävän tutkimustiedon vähäisyyden katson, että

valtiontukea metsäenergian korjuuseen tulee käyttää vain sellaisiin kohteisiin, joilla kiistatta ei ole todettu olevan haitallisia vaikutuksia maaperään eikä alueelle kasvamaan jäävään puustoon. (12, 15)

6. Valtiontuki metsäenergian korjuuseen

Tavoitteena on lisätä uusiutuvan kotimaisen energian käyttöä. Työryhmän enemmistö kuitenkin esittää tämän tavoitteen vastaisesti valtiontuen alentamista ensimmäisellä tukivyohtyhykkeellä kompensoimalla sitä esittäen korjuutuen nostamista kolmannella tukivyohtyhykkeellä. Kumpikaan esitys ei johda tavoiteltuun lopputulokseen. Tuen alentaminen ensimmäisellä tukivyohtyhykkeellä ei edistä metsäenergian käyttöä Etelä-Suomessa. Kolmannen tukivyohtyhykkeen osalta tuen nostaminen yhdellä eurolla kiintokuutiometriä kohden taasen ei riitä kattamaan niitä kustannuksia, jotka aiheutuvat kyseisen alueen muita tukivyohtyhykkeitä pienemmästä metsäenergiämäärästä korjattavaa pinta-alayksikköä kohden. Tämän vuoksi katson, että

metsäenergian korjuutuen tulee säilyä ensimmäisellä ja toisella tukivyohtyhykkeellä seitsemänä euronä ja se tulee nostaa kolmannella tukivyohtyhykkeellä yhdeksään euroon. (14)

7. Haketustuki

Työryhmän enemmistö on Metsäntutkimuslaitoksessa tehtyyn selvitykseen vedoten katsonut, että perustetta haketustuen porrastamiselle tukivyohtyhykkeittäin ei ole. Tutkimus - ei siis selvitys - (Asikainen, Antti & Laitila, Juha: Energiapuun korjuukustannusten alueelliset erot nuorissa kasvatusmetsissä; Metla, Joensuun tutkimuskeskus 26.2.2004) on teoreettinen tarkastelu, jossa ei

tutkijoiden mukaan muun muassa otettu huomioon metsähakkeen tämänhetkistä käyttötilannetta eikä laitosten todellisia sijaintipaikkoja. Huomioon ottamatta jäi myös se, että vaikka Pohjois-Suomessa (Rovaniemen ympäristö) keskikuljetusmatka jäi runsaan talvitiemäärän takia vähäiseksi, talvitiet tulee tehdä metsäenergian kuljetuksen vuoksi kahteen kertaan tai metsäenergia tulee ennen haketusta välivarastoida läpi vuoden käyttökunnossa olevan tien varteen.

Edellä todetun perusteella katson, että

kolmannella tukivähytyksellä metsäenergian haketustuen suuruutta määritettäessä tulee ottaa huomioon ne kustannukset, jotka aiheutuvat talviteiden uudelleen tekemisestä tai haketettavan metsäenergian välivarastoinnista. (17)

8. Metsäenergian korjuun ja haketuksen rahoittaminen

Metsäenergian korjuu ja sen käyttö on nähtävä osana maamme ilmastostrategiaa ja uusiutuvan energian edistämishjelmaa, joiden toteuttaminen on ennen kaikkea ympäristöministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalojen vastuulla. Työryhmän enemmistö on esittänyt, että energiapuun korjuu ja haketus tulisi käsitellä rahoituslaissa omana lukunaan ja valtion talousarviossa omana asiaryhmänään. Ottaen huomioon ne mittavat työtavoitteet, joita Kansallisessa metsäohjelmassa 2010 on asetettu puuntuotannon edistämiseksi ja METSO-monimuotoisuusohjelmassa metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamiselle katson, että

metsäenergian korjuun tukeminen ja haketuksen tukeminen tulee rahoittaa myös ympäristöministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalojen tätä tarkoitusta varten erikseen varaamien määrärahojen turvin omana lukunaan rahoituslaissa. Tätä selkeämpi ratkaisu kuitenkin on säätää erillislaki metsäenergian käytön edistämisestä, jolloin myös rahoituslainsäädäntö tältä osin selkiintyy ja siitä tulee niin maanomistajien kannalta kuin hallinnollisestikin nykyistä selkeämpi. (18)

9. Ympäristötuki

Työryhmän enemmistö on katsonut, että ympäristötuen määrittämiseen liittyvä taloudellinen haitta olisi vähäistä suurempi vain silloin, kun se olisi yli neljä prosenttia ympäristötukikohteen välittömästi olevan puuston arvosta kohteella. Ottaen huomioon sen, että ympäristötukikohteita on tehdyissä sopimuksissa rajattu ja voidaan rajata hyvinkin laajoiksi, katson, että

vähäistä suurempi taloudellinen haitta syntyy myös silloin, jos ympäristötukikohteen hakkuuarvo ja taloudelliset menetykset ovat suuremmat kuin 500 euroa. (20)

10. Ympäristötukikohde

Maa- ja metsätalousministeriön metsätalouden ympäristötuesta antaman päätöksen perusteella ympäristötuki tulee ensisijaisesti kohdistaa metsälain 10 §:ssä tarkoitettujen erityisen tärkeiden elinympäristöjen ominaispiirteiden säilyttämiseen laajemmin kuin mitä metsälaissa säädetään maanomistajan velvollisuudeksi, mutta metsäkeskus voi käytettävien määrärahojen puitteissa myöntää ympäristötukea myös muihin rahoituslain 19 §:ssä mainittuihin kohteisiin. Selvityksen mukaan (Niina Heiskanen: Metsälain 10 §:n soveltaminen metsäkeskuksissa; Joensuun yliopisto 15.5.2003) kymmenen metsäkeskusta kolmestatoista on edellyttänyt, että ympäristötuen maksamisen edellytyksenä on se, että hakemuksen ytimenä on metsälaissa tarkoitettu erityisen tärkeä elinympäristö.

Rahoituslain voimaantulon jälkeen valmistuneen METSO- monimuotoisuusohjelman toteuttamiseen liittyy olennaisena osana tehokkuuden korostaminen myös metsien monimuotoisuusarvojen turvaamisessa. Laadituilla luonnonsuojelubiologisilla kriteereillä pyritään ohjaamaan METSO- ohjelman toteuttamista siten, että kaikissa siihen liittyvissä toimenpiteissä painotetaan kriteerien käyttöä luonnonsuojelullisesti arvokkaiden kohteiden valinnassa.

Työryhmä keskusteli paljon kohteiden rajaamisesta, mutta työryhmän enemmistö ei kirjannut muistioon näkemystään, jonka mukaan nykyistä, mielestäni luonnonsuojelubiologisesti epätarkoituksenmukaista kohteiden rajausta ei tulisi muuttaa. Koska työryhmän enemmistö ei rajannut ympäristötukikohteita talousmetsien kaikkein arvokkaimpien elinympäristöjen ympärille, katson, että

rahoituslain mukaista ympäristötukisopimus tulee tehdä vain silloin, kun kohteen ytimen muodostaa metsälain 10 §:ssä tarkoitettu erityisen tärkeä elinympäristö (20) ja,

että

ympäristötukisopimusta tehtäessä kohteen rajauksissa tulee painottaa METSO- monimuotoisuusohjelmaa varten laadittuja luonnonsuojelubiologisia kriteereitä. (20)

11. Ympäristösopimuksen purkaminen

Työryhmän enemmistö esittää ympäristötuen irtisanomiseen maanomistajien oikeusturvan kannalta sinänsä oikeasuuntaisia parannusesityksiä, mutta niihin on jäänyt kuitenkin eräitä elementtejä, jotka jättävät metsäkeskukselle mahdollisuuden toimia vastoin maanomistajan tahtoa. On pidettävä myönteisenä, että myös sopimuksen tehnyt maanomistaja voisi purkaa ympäristötukisopimuksen. Työryhmän enemmistö esittää, että purkaminen tulisi voimaan vasta sen jälkeen, kun metsäkeskus maanomistajalta asiasta ilmoituksen saatuaan lähettää maanomistajalle laskun, ja kun lasku on maksettu. Työryhmän enemmistön esitys antaisi metsäkeskukselle mahdollisuuden viivyttää sopimuksen purkamista, ellei purkamisajankohdasta ole säädetty siten, että se säätelee myös metsäkeskuksen toimintaa. Katsonkin, että

mikäli ympäristösopimuksen tehnyt maanomistaja tai uusi maanomistaja haluaa purkaa ympäristösopimuksen, sopimuksen purkamisaika tulee määritellä siten, että sopimus purkautuu 30 päivän kuluttua siitä, kun metsäkeskus on saanut maanomistajalta asiaa koskevan ilmoituksen. Vastaava muutos tulee tehdä myös luonnonarvokauppaa koskeviin säädöksiin. (21)

Työryhmän enemmistö esittää, että mikäli maanomistaja irtisanoo sopimuksen, hänen tulisi maksaa takaisin myös osa metsänarviointitöiden sekä mahdollisten hoito- ja käyttösuunnitelman kustannuksista. Mikäli maanomistaja taasen tietoisesti menettelyllään heikentäisi tietoisesti ympäristötukikohteen biologista monimuotoisuutta, maanomistajan tulisi maksaa tuki kokonaisuudessaan takaisin. Työryhmän enemmistön esitykset merkitsisivät sanktioita maanomistajalle siitä ajasta, jona hän on toiminnallaan turvannut monimuotoisuutta. Arviointitöistä sekä mahdollisten hoito- ja käyttösuunnitelman laatimistöistä saadut hyödyt monimuotoisuuden turvaamisen kannalta ovat luultavasti hyvinkin moninaiset, joten niiden laatimisesta aiheutuneiden kustannusten takaisinperintä edes osittain on vastoin sitä, mitä muualla rahoituslainsäädännössä on säädetty osittain toteutetun suunnitelman laadintakustannusten takaisinperinnästä.

Edellä sanotun perusteella katson, että

takaisinperinnän ei tule koskea irtisanotun ympäristötuki- tai luonnonarvokauppasopimuksen perusteella maksettua rahoitusta muulta kuin siltä osin, kun sopimuskautta on irtisanottaessa jäljellä. Rahoituksen takaisinperinnän ei tule myöskään koskea ympäristötukisopimukseen liittyviä arviointi- eikä mahdollisia hoito- ja käyttösuunnitelman laatimiskustannuksia. (21, 22)

12. Lain nimi

Kestävä metsätalous on käsitteenä vakiintunut metsätalouden toimijoiden mieliin jo vuosien, perhemetsätalouteen jo vuosikymmenten ellei vuosisatojen ajan. Mielikuva siitä, että valtiontuki ulotetaan talousmetsätalouden kaikkiin kestävyiden elementteihin maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla niin kotimaisessa kuin ulkomaisessakin viestinnässä on mielestäni huomattavasti tärkeämpi elementti verrattuna siihen, että lain nimi olisi työryhmän enemmistön perustelemana vain nykyistä lyhyempi. Lain nojalla kuitenkin rahoitetaan metsätalouden kestävyiden kaikkia elementtejä. Katsonkin, että

rahoituslain nimenä tulee edelleen olla "laki kestävän metsätalouden rahoituksesta". (24)

13. Kustannukset ja rahoitus

Työryhmän enemmistö kantaa huolta siitä, että keskikustannusten vahvistamiseen tarvittavien todellisten, toteutuneiden kustannusten selvittäminen on viime vuosina ollut ongelmallista metsänhoitotöiden osalta, mutta esittää tilanteen korjaamiseksi vain sen, että kustannustietojen saatavuuteen ja oikeellisuuteen tulee jatkossa kiinnittää erityistä huomiota ja että maa- ja metsätalousministeriöllä tulee olla käytettävissään mahdollisimman ajantasainen ja riittävän yksityiskohtainen tieto metsänhoitotöiden kustannuksista. Kyseiset esitykset eivät ratkaise syntynyttä ongelmaa, jolla on vaikutusta myös niille maanomistajille maksettavaan valtiontukeen, jotka itse tekevät rahoituslain mukaisia töitä metsässään. Sekaannusta maanomistajien keskuudessa on aiheuttanut myös se, että valtiontukiosuus lasketaan osassa työlajeista keskimääräisistä eikä todellisista kustannuksista. Se on aiheuttanut epätietoisuutta myös tuen määrittelyn oikeellisuudesta.

Edellä sanotun perusteella katson, että

maanomistajien oikeudenmukaisuuden kannalta valtiontuen osuus kaikissa työlajeissa tulee määräytyä rahoituslain mukaisissa töissä todellisista töistä aiheutuneista kustannuksista silloin, kun työ teetetään tilan ulkopuolisella työvoimalla. Todellisten työvoimakustannusten perusteella voidaan tämän jälkeen laskea myös oikeudenmukaisesti ne keskimääräiset kustannukset, joiden perusteella maanomistajalle maksetaan valtiontuki silloin, kun hän tekee rahoituslain mukaisia töitä omassa metsässään. (27)

14. Metsänuudistamisen tuki ja maisema-alueet

Luonnonsuojelulain 33 §:n perusteella voidaan perustaa kahdenlaisia maisema-alueita, joko valtakunnallisesti merkittäviä tai muita maisema-alueita. Maisema-alueiden perustamistarkoitus

päätetään kussakin tapauksessa erikseen. Valtiontuen myöntämättä jättäminen rahoituslain mukaiseen metsänuudistamiseen edellyttää aina niin merkittäviä yleisiä perusteluja, joten

valtiontuella tehtävään metsittämiseen liittyvät rajoitukset voivat koskea vain niitä maisema-alueita, joiden perustaminen perustuu valtioneuvoston periaatepäätökseen. (28)

Työryhmän enemmistö on sisällyttänyt maisema-alueiden metsittamisrajoituksia koskevaan esitykseensä maisema-alueiden perustamispäätökseen liittyviä voimassa olevia määräyksiä, joiden kuvaus kuuluu yleensä esitystä perustelevaan tai muutoin vallitsevaa tilannetta kuvaavaan muistion osaan.

15. Juurikäävän mekaaninen torjunta

Työryhmä on suhtautunut vakavasti niihin ongelmiin, joita saattaa aiheutua kantojen nostosta. Työryhmän enemmistö on kuitenkin rajoittanut esityksessään siihen, että maa- ja metsätalousministeriö selvittäisi kannon noston vaikutukset metsien hoidon ja vesien suojelun kannalta ja saatujen tulosten perusteella lainsäädäntöä voitaisiin tarvittaessa tarkistaa. Työryhmän enemmistön esitys ei ole mielestäni riittävä estämään mahdollisia haittavaikutuksia, joita juurikäävän leviämisen riskialueilla tehtävä kantojen nosto saattaa aiheuttaa verrattuna niihin ilmeisiin hyviin puoliin, joita kantojen nostolla juurikäävän leviämisen estämiseen verrattuna on. Tämän vuoksi katson, että

Metsäntutkimuslaitoksen tulee maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta pikaisesti selvittää kantojen noston kokonaisvaikutukset juurikäävän leviämisen riskialueilla. Mikäli tämä kokonaistarkastelu antaa aiheen, rahoituslakia tulee tarkistaa. (31)

16. Lainat

Rahoituslain voimaantulon jälkeen taloustilanne maassamme on muuttunut merkittävästi, mikä on merkinnyt muun muassa sitä, että yleinen korkotaso on laskenut huomattavasti. Tämä ei ole kuitenkaan heijastunut rahoituslain mukaisten lainojen ehtoihin eikä etenään lainan koron suuruuteen. Työryhmän enemmistö esittää, että maa- ja metsätalousministeriö selvittäisi lainoituksen tarpeellisuuden kokonaisuutena osana maatalouden rahoitusta ja, että ministeriö tarpeellisten selvitysten jälkeen ryhtyisi mahdollisesti tarvittaviin toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi. Ottaen huomioon rahoituslain mukaisten töiden yhteiskunnallisenkin merkityksen katson, että

jo ennen selvitykseen ryhtymistä tulee lainan korko laskea nykyisestä neljästä prosentista puoleen prosenttiin ja vuotuismaksu tulee alentaa 12 prosentista kahdeksaan prosenttiin. (32)

17. Metsäluonnon hoitohankkeet

Työryhmä on pitänyt tarpeellisena rajoittaa metsäluonnon hankkeita vain sellaisiin toimenpiteisiin, joiden toteuttaminen muutoin ei todennäköisesti toteutuisi ilman valtiontukea. Työryhmän enemmistö on kuitenkin nähnyt tarpeelliseksi säilyttää maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalta rahoitettavaksi edelleen talousmetsissä sellaisiakin toimenpiteitä, joiden tukeminen

maisema-, kulttuuri- ja virkistysarvojen vaalimisen vuoksi ei kuulu maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalaan. Enemmistön kannasta poiketen katson, että

metsäluonnon hoitohankkeina rahoituslain mukaisen valtiontuen piiristä tulee poistaa myös maisema-, kulttuuri- ja virkistysarvoja korostavat, alueellisesti merkittävät hankkeet, joiden tavoitteena ei ole puuntuotannon kestävyys turvaaminen eikä metsäluonnon biologisen monimuotoisuuden turvaaminen ja joiden toteuttaminen on muiden ministeriöiden kuin maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalaan kuluva toimintaa. (34)

Vesiensuojeluun liittyvät toimenpiteet korostuvat vastaisuudessa yhä enemmän kaikissa metsätalouden toimenpiteissä, joten työryhmän esitys siitä, että metsäluonnonhoitohankkeena voitaisiin rahoittaa kokonaan valtion tuella kunnostusohjelmahankkeen ulkopuolisen tilan mailla tehtävistä toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset vastaavat näkemystäni

edellyttäen, että kyseisen alueen omistaja antaa suostumuksensa kyseisen toimenpiteen toteuttamiseen maallaan. (35)

Työryhmä on pyrkinyt selkeyttämään metsäluonnon hoitohankkeiden suunnittelua ja toteuttamista koskevaa säännöstä, mutta työryhmän enemmistö ei kuitenkaan ole selkeyttänyt hankkeiden suunnitteluprosessin käynnistämistä. METSO- monimuotoisuusohjelman kokeiluhankkeet etenkin luonnonarvokaupunkokeilun osalta ovat osoittaneet, että metsänomistajien aloitteellisuus johtaa metsien monimuotoisuuden turvaamiseen tähtäävissä toimenpiteissä suotuisaan lopputulokseen. METSOsta saatujen kokemusten perusteella katson, että

aloite myös metsäluonnon hoitohankkeiden suunnitteluun tulee tapahtua vain maanomistajien vapaaehtoisuuden pohjalta heidän aloitteestaan. (35)

18. Rahoituksen maksuaikataulu

Työryhmän enemmistö on katsonut, että töiden suunnitteluun myönnetty valtiontuki tulee maksaa siinä vaiheessa, kun haetaan rahoitusta suunnitelman toteuttamiseen. Rahoituksen hakemisen ja töiden aloittamiseen saattaa kuitenkin suuria suunnittelukustannuksia vaatineissa metsätien tekemisessä ja kunnostusohjelmassa kulua hyvinkin pitkä aika. Ennen töiden aloittamista saatetaan jopa joutua tekemään uudelleen sellaisia toimenpiteitä työkohteella, jotka on jo suunnitteluvaiheessa kertaalleen tehty.

Valtion varojen käytön tarkoituksenmukainen ajoittaminen ja töiden toteuttaminen mahdollisimman pian suunnittelutöiden tekemisen jälkeen metsätien tekemisessä ja kunnostusohjelmassa varmistuu mielestäni silloin, kun näiden työtapojen osalta suunnittelukustannuksista 25 prosenttia maksetaan sen jälkeen, kun varsinaiset työt rahoituspäätöksen tekemisen jälkeen on aloitettu ja kun ne ovat edenneet niin pitkälle, että suunnitelman toteuttaminen on todennäköistä. (38)

19. Valtion rahoituksen saajat

Rahoituslain mukaista rahoitusta voidaan hakemuksesta myöntää ensisijaisesti yksityiselle maanomistajalle silloin, kun on kyse toimenpiteistä, joilla edistetään metsien hoitoa ja käyttöä metsälain mukaisesti. Rahoitusta voidaan kuitenkin myöntää myös muulle hakijalle kuin yksityiselle maanomistajalle, jos rahoitettavat toimenpiteet edistävät yksityismetsien kestävä

hoitoa ja käyttöä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa energiapuun haketukseen käytettävän tuen myöntämisestä ja tuen enimmäismäärästä on edellä mainittuina muina hakijoina lueteltu lämpöyrittäjä ja haketusurakoitsija sekä nuoren metsän hoitotöitä organisoiva ja haketta välittävä metsänhoitoyhdistys tai muu riittävän ammattitaidon metsäasioissa omaava yhteisö taikka ammatinharjoittaja.

Energiapuun haketus on metsänhoitotyössä tai kasvatusmetsän hakkuussa kaadetun puun jatkojalostustoimenpide, jota ilmankin metsien suotuisan kehityksen vuoksi on tarpeen tehdä taimikonhoito- ja nuoren metsän kunnostustöitä sekä kasvatushakkuita. Työryhmän esityksiin ei sisälly edellytystä, jonka mukaan rahoituslain mukaisen työn yhteydessä kaadettu puu tulee myöhemmässä vaiheessa hakettaa. Energiapuun haketus onkin nykymuodossaan - etenkin, kun haketustuen saajana voi olla myös lämpöyrittäjä - mitä suurimmassa määrin kotimaisen uusiutuvan energian käytön tukemista, jonka rahoitus ei kuulu ensisijaisesti maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalaan kuuluvan rahoituslain soveltamisalaan. Rahoituslainsäädäntöä selkeyttääkin se, että valtiontuki osoitetaan ei vain energiapuun haketuksessa - mikäli se jäisi rahoituslain piiriin - vaan kaikissa työlajeissa vain yksityiselle maanomistajalle.

Vastaavanlainen poikkeama rahoituksen saajissa koskee myös yhteismetsien ja yhteisaluelaissa tarkoitetun yhteisen alueen osakaskuntaa. Osassa yhteismetsistä on osakkaina myös muita kuin yksityisiä maanomistajia, kuten esimerkiksi Metsähallitus ja metsäteollisuusyrityksiä. Yhteismetsien osalta rahoituslain mukaisen rahoituksen myöntäminen on sen osakkaana olevien yksityisten metsänomistajien kannalta mitä epäoikeudenmukaisinta. Mikäli yhteismetsän ja yhteisaluelaissa tarkoitetun yhteisen alueen osakaskunnasta vähintään puolet on luonnollisten henkilöiden omistuksessa, valtion rahoitus rahoituslain mukaisiin töihin maksetaan täysimääräisenä. Mikäli luonnollisten henkilöiden osuus osakaskunnasta taasen jää puolta pienemmäksi, yhteismetsän osakaskunta ja yhteisaluelaissa tarkoitetun yhteisen alueen osakaskunta ei saa valtion rahoitusta rahoituslain mukaisiin töihin lainkaan.

Edellä sanotun perusteella katson, että

rahoituslain mukainen valtion rahoitus tulee myöntää vain luonnollisille henkilöille niin energiapuun haketuksessa kuin silloin, kun rahoituksen hakijana on yhteismetsän tai yhteisaluelaissa tarkoitetun yhteisen alueen osakaskunta. (18)

20. Rahoituksen riittävyys

Rahoituslain tavoitteena tulee olla sen mahdollisimman yksinkertainen hallinnointi. Tämän mahdollistaa nykyisestä poiketen se, että rahoituslain mukaiset työt tehdään normaalein työtavoin ja menetelmin niin, että niillä osaltaan saadaan aikaan metsien puuntuotannollisesti suotuisa kehitys ja metsien monimuotoisuuden tarkoituksenmukainen turvaaminen. Hallinnollisesti mahdollisimman yksinkertaisen järjestelmän aikaan saamiseksi tarvitaan säädösten ja määräysten yksinkertaistamista, metsänomistajien koulutuksen ja neuvonnan sekä rahoituslain mukaisia töitä teettävien metsäammattilaisten koulutusta. Katsonkin, että

metsäkeskusten viranomaistoiminnon tarvitsemien taloudellisten ja muiden resurssien riittävydestä huolehtimista tärkeämpi toimenpide on saattaa rahoituslainsäädäntö nykyistä selkeämmäksi ja yhteensopivaksi normaalin metsätalouden harjoittamisen kanssa sekä rahoituslain mukaisia töitä teettävien ja tekevien metsätaloudellinen ammattitieto ja -taito yhä korkeammaksi. Näillä toimenpiteillä myös metsäkeskusten

viranomaistoiminto rahoituslain noudattamisen valvonnassa selkeytyy ja yksinkertaistuu. (39)

21. Lopuksi

Työryhmän enemmistön esitysten perusteluihin sisältyy virheitä, jotka olisivat olleet pienin asiakirjatarkistuksin poisjätettävissä. Näistä merkittävimmät on syytä tässä yhteydessä korjata.

- Kansallisen metsäohjelman 2010 eräänä, toistaiseksi toteutumatta olevana tavoitteena "on myös puutuotteiden vientiarvon kaksinkertaistaminen vuoteen 2010 mennessä". (*Laatupuiden pystykarsinta*, muistion sivu 12) Muistiossa mainittu mekaaninen metsäteollisuus lienee asettanut omat tavoitteensa omista lähtökohdistaan.
- Kansallisen metsäohjelman 2010 tavoitteena on lisätä vuotuisen energiapuun käyttöä viidellä miljoonalla kuutiometrillä - ei viiteen miljoonaan kuutiometriin - vuoteen 2010 mennessä. (*Energiapuun korjuutuki*, muistion sivu 16)
- Metsälain 10 §:ssä lueteltuja erityisen tärkeitä elinympäristöjä ei toisin kuin työryhmän muistiossa todetaan (**4.3. Ehdotusten arvioidut vaikutukset**, muistion sivu 22), tule säästää hakkuissa. Sen sijaan niitä koskevat hoito- ja käyttötoimenpiteet tulee metsälain 10 §:n 3 momentin mukaan tulee tehdä elinympäristöjen ominaispiirteet säilyttävällä tavalla.

Timo Nyrhinen

Liite 2

EDUSKUNNAN KIRJELMÄ 8/2002 vp¹⁹**Valtioneuvoston periaatepäätös 17 päivänä tammikuuta 2002 Teollisuuden Voima Oy:n hakemukseen ydinvoimalaitosyksikön rakentamisesta****Asia**

Valtioneuvosto on vuoden 2001 valtiopäivillä antanut eduskunnalle periaatepäätöksensä 17 päivänä tammikuuta 2002 Teollisuuden Voima Oy:n hakemukseen ydinvoimalaitosyksikön rakentamisesta (M 4/2001 vp).

Valiokuntakäsittely

Talousvaliokunta on antanut asiasta mietinnön (TaVM 9/2002 vp).

Päätös

Nyt koolla oleva eduskunta on hyväksynyt seuraavat lausumat:

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin kivihiilen käytön hallituksi rajoittamiseksi sähkön ja lämmön tuotannossa esimerkiksi kokonaiskäyttösopimuksin.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus
 - nopeuttaa tiukan energiansäästöohjelman toteuttamista ja ohjaa yhdyskunta- ja aluerakenteiden muotoutumista energian säästämiseksi,
 - ryhtyy toimenpiteisiin säästöohjelmia tukevan energiansäästön yleislain säätämiseksi,
 - ryhtyy toimenpiteisiin energian jakelu-yhtiöitä koskevan palveluvelvoitteen säätämiseksi tiedottamisesta energiansäästötavoista ja uusista tekniikoista kuluttajille ja
 - ryhtyy toimenpiteisiin energiaverotuksen kehittämiseksi energiansäästöä edistävällä tavalla.
3. Eduskunta edellyttää, että uusiutuvan energian tutkimusta, kehittämistä ja käyttöönottoa tuetaan ilmastostrategiaan sisältyvän edistämishojelman mukaisesti kuitenkin niin,
 - että biomassan käyttöä edistetään ohjelmaa enemmän muun muassa veropolitiikan, investointitukien ja teknologian kehittämistukien sekä kestäväns metsätalouden metsänparannusvarojen lisäresursseilla, tehostamalla energiapuun ja turpeen käyttöä,
 - että kehitetään kierrätyspolttoaineiden, lajitellun yhdyskuntajätteen, biokaasujen ja muiden biomassojen käyttöä ja
 - että uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön jakeluverkkoihin pääsy turvataan esimerkiksi vihreiden sertifikaattien kauppaan perustuvalla järjestelmällä ja asettamalla tarvittaessa ostovelvoitteita verkon haltijoille.
4. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle selvityksen lausumien toteutumisesta seuraavan vaalikauden aikana.

¹⁹ Asiaan liittyvät valiokunta-asiakirjat löytyvät eduskunnan Internet-sivulta <http://www.eduskunta.fi/> kohdasta Asiat ja asiakirjat/Asioiden käsittelyvaiheet asiakirjan tunnisteella M 4/2001.

Eduskunta on

päättänyt, että valtioneuvoston periaatepäätös 17 päivänä tammikuuta 2002 Teollisuuden Voima Oy:n hakemukseen ydinvoimalaitosyksikön rakentamisesta jää sellaisenaan voimaan.

Helsingissä 24 päivänä toukokuuta 2002

VaVM 6/2002 vp - HE 67/2002 vp²⁰

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 6/2002 vp

Hallituksen esitys vuoden 2002 lisätalousarvioksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 17 päivänä toukokuuta 2002 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen vuoden 2002 lisätalousarvioksi (HE 67/2002 vp).

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

31. Metsätalouden edistäminen ja valvonta

44. *Tuki puuntuotannon kestävyiden turvaamiseen* (arviomääräraha)

Esityksessä ehdotetaan 2 341 000 euron lisäystä puuntuotannon kestävyiden turvaamiseen. Lisäksi myöntämisvaltuutta ehdotetaan lisättäväksi 8 100 000 eurolla.

Saadun selvityksen mukaan lisätalousarvio merkitsee kaikkiaan 5 890 000 euron lisäystä nuoren metsän hoidon ja energiapuun tukemiseen. Vuoden 2001 toteutusten perusteella tällä voidaan hoitaa 33 000 hehtaaria nuoria metsiä. Niiltä saadaan korjatuksi 81 000 kiintokuutiometriä energiapuuta, josta 20 000 kiintokuutiometriä haketetaan. Lisätalousarvion nuoren metsän hoidon ja energiapuun työllisyysvaikutus on arviolta noin 350 henkilötyövuotta.

Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain nojalla tuetaan nuoren metsän hoitoa, energiapuun korjuuta ja kuljetusta sekä energiapuun haketusta. Metsähakkeen kuljetuksia ei kuitenkaan tueta. Kuljetustukea voidaan tällä hetkellä maksaa vain jalosteen kuljetuskustannuksiin, jolloin metsähakkeiden ei katsota olevan jalosteita. Tämä on samalla johtanut siihen, että poikkeukselliset kuljetuskustannukset hakkeen saannin varmistamisessa ovat jääneet huomioon ottamatta.

²⁰ Asiaan liittyvät valiokunta-asiakirjat löytyvät eduskunnan Internet-sivulta <http://www.eduskunta.fi/> kohdasta Asiat ja asiakirjat/Asioiden käsittelyvaiheet asiakirjan tunnisteella HE 67/2002.

Energiapuun korjuussa ja käytössä on käynnissä voimakas kehitys. Myös valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt tähän eri yhteyksissä huomiota. Käytön lisääntyessä on tarvetta kehittää energiapuuketjun logistiikkaa, alentaa kustannuksia ja etsiä keinoja energiapuun tukeen liittyvän hallinnon yksinkertaistamiseksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan maa- ja metsätalousministeriössä valmistellaan työryhmän perustamista tätä varten. Tarkoitus on ottaa työryhmään myös kauppa- ja teollisuusministeriön edustus. Valtiovarainvaliokunta katsoo, että tässä yhteydessä tulee selvittää mahdollisuudet tasata alueellisia kustannuseroja. Tämä tulisi toteuttaa ensisijaisesti olemassaolevien rahoitusjärjestelmien kautta siten, että nuoren metsän hoito ja energiapuun tuotanto tulisi kannattavaksi etäämmällä käyttöpisteestä olevien metsienkin osalta. Valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi lausuman.

Valiokunnan lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että kehitettäessä energiapuuketjulongistiikkaa selvitetään mahdollisuudet alueellisten kustannuserojen tasaamiseen.

VaVM 3/2004 vp - VNS 1/2004 vp²¹

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 3/2004 vp

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehyksistä vuosille 2005-2008

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä maaliskuuta 2004 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtioneuvoston selonteon valtiontalouden kehyksistä vuosille 2005-2008 (VNS 1/2004 vp).

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Muita havaintoja

Kehyspäättös ei saadun selvityksen mukaan sisällä riittävästi voimavaroja viidennen ydinvoimalapäätöksen ja kansallisen metsäohjelman yhteydessä sovittujen energiapuun käyttöä lisäävien toimenpiteiden toteuttamiseen. Kehysmäärärahalla ei ole mahdollisuuksia myöskään valtakunnallisten, suurempina verkostohankkeina toteutettavien maaseudun kehittämishankkeiden toteuttamiseen.

²¹ Asiaan liittyvät valiokunta-asiakirjat löytyvät eduskunnan Internet-sivulta <http://www.eduskunta.fi/> kohdasta Asiat ja asiakirjat/Asioiden käsittelyvaiheet asiakirjan tunnisteella VNS 1/2004.

Liite 5

Uusiutuvan energian edistämishjelma 2003–2006: Työryhmän ehdotusKauppa- ja teollisuusministeriön työryhmä- ja toimikuntaraportteja 5/2003²²

Rahoituslakiin liittyvät toimenpide-ehdotukset luvussa 4.2.2 Taloudelliset ohjauskeinot (s. 45):

Uusia toimenpiteitä:

- Turvataan eduskunnan lausuman mukaisesti riittävä Kemera-lain mukainen rahoitus nuoren metsän hoitokohteesta korjattavalle energiapuulle ja laajennetaan rahoitusta energiapuun korjuutuen ja haketustuen osalta sellaisiinkin pienpuukohteisiin, jotka eivät korjuun jälkeen kaikilta osin täytä kaikkia nuoren metsän hoitokohteen rahoitusvaatimuksia. (MMM)
- Muutetaan nuoren metsän hoidon tukea koskevaa tavoitteen asettelua ja normeja siten, että tuella tähdätään metsän hoidon tehostamisen lisäksi metsätähteen ja teolliseen jalostukseen sopimattoman pienpuun energiakäytön lisäämiseen. (MMM)
- Laajennetaan energiapuun korjuutuen piiriä niin, että se kattaa taimikoiden ja riukuvaiheen metsiköiden lisäksi kaikki kasvatusmetsiköt sekä vajaatuottoisina uudistettavat alat. (MMM)
- Laajennetaan haketustuen piiriä niin, että tukea voidaan myöntää kaikelle edellä tarkoitetuista kohteista saatavasta pien- ja tähdepuusta valmistetulle hakkeelle. Normaalien metsänuudistamisalojen hakkuutähdehakkeelle tukea ei edelleenkään myönnetä. (MMM)
- Selvitetään haketustuen korottamista ja mahdollista porrastamista esimerkiksi alueellisesti niin, että se tasoittaisi mm. koneiden siirtomatkojen aiheuttamia kustannuksia. (MMM)
- Selvitetään mahdollisuutta parantaa kantojen korjuun kustannuskilpailukykyä ohjaamalla Kemera-varoista kantopinnan käsittelyyn käytettävissä olevaa tukirahaa vaihtoehtoisesti kantojen poistoon, jolloin saavutettaisiin myös tehokkaampi suoja juurikäävän leviämistä vastaan. (MMM)
- MMM nimeää työryhmän toteuttamaan edellä mainittujen toimenpiteiden mahdollisesti vaatimat selvitykset ja valmistelevaan tarvittavat muutokset Kemera-lakiin. (MMM)

²² Asiakirja löytyy kauppa- ja teollisuusministeriön Internet-sivulta <http://www.ktm.fi/> kohdasta Energia/Uusiutuvat energialähteet ja turve/Uusiutuvien energialähteiden edistämishjelma.

Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelma²³

Metsätaloutta koskeva luku (s. 41):

12.2. Metsätalous

Kansallisen metsäohjelman 2010 toteuttamista jatketaan tavoitteena varmistaa puun tuotannon lisääntyminen ohjelmakaudella 5 miljoonaa kuutiometriä ja metsien terveydentilan ylläpitäminen.

KEMERAn lisärahoituksella toteutetaan ilmasto- ja energiapolitiikkaa kansallisen metsäohjelman mukaisesti. Lisärahoitus on tarpeen tavoitteen mukaisen puun energiakäytön saavuttamiseksi.

Metsälain mukaisten erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoitukseen käytetyt varat ohjataan kartoituksen päätyttyä vuodesta 2004 lähtien kokonaisuudessaan perusteiltaan tarkistettuun metsätalouden ympäristötukeen.

Etelä-Suomen ja Pohjanmaan metsien monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelman (METSO) toteuttamisen edellyttämä lisärahoitus turvataan. Valtioneuvoston tekemä periaatepäätös kehittää metsien monimuotoisuutta kustannustehokkaasti vapaaehtoisuuden pohjalta luo edellytykset metsien suojelulle myös uuden hallitus-kauden aikana.

Puun käyttöä edistetään erilaisin toimenpitein ja puutuoteteollisuudelle laaditaan oma elinkeinopoliittinen ohjelma.

²³ Asiakirja löytyy valtioneuvoston Internet-sivulta www.valtioneuvosto.fi/tiedostot/pdf/fi/39357.pdf.

Hallituksen strategia-asiakirja 2004: Hallituksen poikkihallinnolliset politiikkaohjelmat ja politiikat

Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 11/2004²⁴

5.4 Jatketaan Kansallisen metsäohjelma 2010:n toteuttamista

Kansallisen metsäohjelman 2010:n toteuttamista jatketaan tavoitteena varmistaa muun muassa puun tuotannon lisääntyminen. Ohjelmalla turvataan kestävä puuntuotanto ja varmistetaan mahdollisuudet 5–10 miljoonaa kuutiometriä korkeampaan kotimaisen puun käyttöön verrattuna 1990-luvun loppuun. Metsäsektorin tuotannon määrän lisäys ja puutuoteteollisuuden jalostusasteen nousu parantavat valtiontalouden rahoitusapainoa 0,8–1,5 miljardilla eurolla ja vientitulojen lisäys vuoteen 2010 mennessä on 1,7–3,4 miljardia euroa vuodessa. Puutuoteteollisuuden viennin arvo pyritään kaksinkertaistamaan 4,2 miljardiin euroon vuodessa ja energiapuun vuotuista käyttöä lisätään viidellä miljoonalla kuutiometrillä. Metsien ekologinen kestävyys turvataan muun muassa Metso-ohjelman avulla. Kokonaisuutena Kansallinen metsäohjelma 2010 tukee työllisyyttä, maaseudun kehittämistä ja valtakunnallista ilmasto- ja energiapolitiikkaa.

Toteutussuunnitelma

Kansallinen metsäohjelma 2010:tä toteutetaan ja kehitetään laajana julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä. Ohjelmakokonaisuudesta vastaa maa- ja metsätalousministeriö Kansallisen metsäneuvoston sekä sen sihteeristön ja työryhmien tukemana. Metsäneuvoston toimintasuunnitelma ulottuu kesäkuuhun 2005.

Käynnistetään puutuoteteollisuuden elinkeinopoliittisen ohjelman laadinta yhteistyössä kauppa- ja teollisuusministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, opetusministeriön ja puutuoteteollisuuden kanssa.

Käynnistetään metsätalouden alueellisten tavoiteohjelmien tarkistus.

Rahoitus

Kansallisen metsäohjelman tavoitteena oleva ainespuun hakkuukertymän nostaminen 63–68 miljoonaan kuutiometriin edellyttää metsänhoidon ja metsänparannuksen kokonaisinvestointien nostamista noin 250 miljoonan euron tasolle vuodessa, mistä valtion osuus on noin 60 miljoonaa euroa ja yksityisten metsänomistajien osuus noin 190 miljoonaa euroa. Valtion rahoitusosuutta varten on varattu varoja valtioneuvoston hyväksymissä valtiontalouden kehyksissä. Pääosa näistä rahoista on maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa.

²⁴ Asiakirja löytyy valtioneuvoston Internet-sivulta www.valtioneuvosto.fi/tiedostot/pdf/fi/75050.pdf.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2005- 2008²⁵

1

MAA- JA METSÄTALOUSHALLINNON TOIMINTALINJAT VUOSINA 2005—2008

Maa- ja metsätalousministeriö luo edellytykset uusiutuvien luonnonvarojen kestäväälle ja monipuoliselle käytölle sekä maaseudun elinkeinojen ja vapaa-ajan toimintojen kehittymiselle ja turvaa elintarvikkeiden laadun sekä eläinten ja kasvien terveyden.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala kattaa maa-, puutarha- ja metsätalouden, maaseudun kehittämisen, eläinlääkintähuollon sekä siihen liittyvän eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnan, kala-, riista- ja porotalouden, vesivarojen käytön ja maanmittauksen. Viime vuosina on maatalouden, metsästyksen ja kalastuksen osuus bruttokansantuotteesta ollut 1,2—1,4 % (elintarviketeollisuuden noin 2 %) ja metsätalouden noin 2,1—2,7 % (metsä- ja puutuoteteollisuuden noin 5,5 %).

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan eräs keskeinen tehtävä on luonnonvarojen kestävä käytön kehittäminen. Taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyysnivojen yhteen nivominen on edistynyt eri osa-alueita koskevien strategioiden ja toimintasuunnitelmien ja niiden tavoitteenasettelun avulla. Kokoavana strategiana on ministeriön vuonna 2002 hyväksymä luonnonvarastrategia, jonka toteutumisen seurannan avuksi on kehitetty luonnonvaramittarit.

Uusiutuvien luonnonvarojen yleinen tila on Suomessa hyvä. Maaseudun yleinen kuva on säilynyt hyvänä johtuen siitä, että lähes kaikki peltoala on säilynyt viljelyssä, vaikka aktiivitilojen määrä on edelleen vähentynyt. Maataloudesta vesiin aiheutuvan kuormituksen vähentämiseksi tehdyt toimenpiteet ovat mallilaskelmien mukaan tuottaneet tulosta, vaikka toimien vaikutukset näkyvät vesiluonnossa pitkän viipeen jälkeen. Myös viljelymaan puhtaus on edelleen Euroopan kärkeä ja maatalouden aiheuttamat kasvihuonekaasupäästöt ovat edelleen pienentyneet.

Metsävarojen määrä on säilynyt runsaana valtakunnan metsien inventoinnin mukaan. Puuntuotannon turvaamisen ohessa on pyritty mm. suunnittelun avulla yhä määrätietoisemmin toteuttamaan metsäluonnon monimuotoisuuden suojelua ja turvaamaan metsien muut käyttömuodot. Puuenergian käytön lisäämiseksi uusiutuvan energian edistämishjelman mukaisesti on edistetty pienpuun keruuta ja haketusta lämmöntuotannon tarpeisiin.

Metsäpolitiikan tavoitteena on edistää metsien taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä hoitoa ja käyttöä siten, että talousmetsissä turvataan sekä puuntuotannon kestävyys että metsien biologisen monimuotoisuuden säilyminen. Valtioneuvosto on tehnyt v. 1999 periaatepäätöksen Kansallinen metsäohjelma 2010:n toteuttamisesta sekä v. 2002 periaatepäätöksen toimintaohjelmasta Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi. Nämä päätökset muodostavat suunnittelukauden metsäpolitiikan peruslinjaukset.

²⁵ Asiakirja löytyy maa- ja metsätalousministeriön Internet-sivulta www.mmm.fi/ministerio/tts/TTS2005-2008.pdf.

Metsien puuntuotannollinen tila kaipaa parantamista, jotta hakkuumääriä voitaisiin kestävyttä vaarantamatta lisätä suunnittelukaudella ja sen jälkeen. Lisääntyvä puunkäyttö ja puunjalostus tukevat maaseudun elinvoimaisuutta, lisäävät vientituloja ja työllisyyttä sekä parantavat julkisen talouden rahoitustasapainoa.

Metsänomistajakunnan ikääntyminen ja keskittyminen taajamiin lisäävät ammattimaisen metsäpalvelun kysyntää edellyttäen, että metsänhoitotöiden kannattavuus ja kustannustehokkuus pysyvät riittävällä tasolla. Maaseutua uhkaava työvoimapula yhdessä kannattavuusvaatimuksen korostumisen kanssa edellyttävät uusien toimintamallien kehittämistä metsätalouden palvelutuotannossa.

Metsien eliölajien ja elinympäristöjen suotuisan suojelutason saavuttamisesta ja ylläpitämisestä huolehditaan riittävällä suojelualueiden ja monimuotoisesti käsiteltävien talousmetsien yhdistelmällä sekä toteuttamalla Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi tehtyä toimintaohjelmaa. Ohjelman toteutus perustuu pitkälle metsänomistajien vapaaehtoisen suojeluhalon organisointiin, uusien toimintamallien kehittämiseen ja uuden tiedon tuottamiseen ja soveltamiseen, jotta tehtävät toimenpiteet olisivat mahdollisimman vaikuttavia.

Energiapuun ja turpeen käyttöä edistetään veropolitiikan, investointitukien ja teknologian kehittämistukien lisäksi osaltaan myös kestävä metsätalouden metsänparannusvarojen lisäresursseilla.

Maailmanlaajuinen ja eurooppalainen metsäyhteistyö lisääntyy, erityisesti kansainvälisten ympäristösopimusten toteuttamisen ja YK:n metsäfoorumin vuoksi. EU:n laajeneminen tuo yhteisöön 34 milj. ha eli 25 % lisää metsää, kemialliselle metsäteollisuudelle laajentumismahdollisuuksia ja mekaaniselle metsäteollisuudelle kiristävää kilpailua.

Suomen EU:n puheenjohtajakaudella vuonna 2006 YK:n metsäfoorumin jälkeinen työ, ilmastopuhtausmetsäasiat sekä biodiversiteettisopimuksen seuranta vaativat koordinoitua EU:ssa. Lisäksi loppuvuodesta 2006 EU:n sisäisessä säädösvalmistelussa metsien ympäristökysymysten seurannan Forest Focus asetuksen jatkaminen on ajankohtainen.

2.3

Ehdotus maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan kehyksiksi ja muiksi valtioneuvoston kannanotoiksi

Maa- ja metsätalousministeriön ehdotus kehyksiin liittyviksi valtioneuvoston kannanotoiksi:

1. Maamme uusiutuvia luonnonvaroja käytetään kestävä kehityksen periaatteen mukaisesti. Suomen elintarvikkeiden laatu ja turvallisuus säilytetään korkealla tasolla. Vesihuollon toimintavarmuutta ja turvallisuutta erityistilanteissa parannetaan.
2. Maatalous- ja maaseutupolitiikka täydentävät kiinteästi toisiaan. Maaseudun säilyttämiseksi elinvoimaisena, maaseutuympäristön hoitamiseksi ja sen tasapainoisen väestökehityksen varmistamiseksi EU:n maaseudun kehittämisasetuksen piiriin kuuluvien järjestelmien määrärahat turvataan.
3. Turvataan EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja maaseudun kehittämisen toimeenpanotehtävien edellyttämät voimavarat.
4. Uusiutuvan energian tutkimusta, kehittämistä ja käyttöönottoa tuetaan ilmastostrategiaan sisältyvän edistämishajonnan mukaisesti kuitenkin niin, että biomassan käyttöä edistetään ohjelmaa enemmän muun muassa veropolitiikan, investointitukien ja teknologian kehittämistukien sekä kestävä metsätalouden metsänparannusvarojen lisäresursseilla, tehostamalla energiapuun ja turpeen käyttöä.

3.5

Kansallinen metsäohjelma 2010

Kansallinen metsäohjelma 2010:ssa ovat metsäpolitiikan peruslinjaukset vuosille 2000—2010. Hallitusohjelmassa todetaan, että Kansallinen metsäohjelma 2010:n toteuttamista jatketaan, ja että KEMERAn lisärahoituksella toteutetaan ilmasto- ja energiapolitiikkaa kansallisen metsäohjelman mukaisesti.

Kansallinen metsäohjelma 2010:tä on täydennetty Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelmalla. Ohjelmassa määritetyt toimenpiteet käynnistettiin v. 2003 ja ohjelmakausi kestää vuoteen 2007. Hallitusohjelmassa todetaan, että toimintaohjelman toteuttamisen edellyttämä lisärahoitus turvataan.

Suunnittelukaudella laaditaan puutuoteteollisuuden elinkeinopoliittinen ohjelma ja puurakentamisen edistämishjelma yhteistyössä kauppa- ja teollisuusministeriön (vastuuministeriö edellisessä ohjelmassa), ympäristöministeriön (vastuuministeriö jälkimmäisessä ohjelmassa), opetusministeriön ja puutuoteteollisuuden kanssa.

Valtioneuvoston asettaman metsäneuvoston tukemana metsäohjelmaa kehitetään ottaen huomioon vuonna 2002 tehdyn välievaluoinnin tulokset. Välievaluoinnin mukaan metsäohjelman painopistealueita ovat energiapuun käytön tehostaminen, puun mekaanisen jalostuksen kehittäminen, metsien monimuotoisuuden kehittäminen sekä yhteistyön vahvistaminen kansallisen metsäohjelman ja metsätalouden alueellisten tavoiteohjelmien toteuttamisessa.

Metsätalouden alueellisten tavoiteohjelmien tarkistaminen vuosille 2006—2010 käynnistetään vuonna 2004.

Kansallisen metsäohjelman tavoitteena olevan ainespuun vuotuisen hakkuukertymän nostaminen 63—68 miljoonaan kuutiometriin edellyttää, että metsänhoitoon ja metsänparannukseen investoidaan noin 250 miljoonaa euroa vuodessa, mistä valtion osuus on noin 60 miljoonaa euroa ja yksityisten metsänomistajien osuus on noin 190 miljoonaa euroa. Perussuunnitelmassa on puuntuotannon kestävyuden turvaamistöiden määrärahasossa otettu huomioon kustannustason nousu sekä nuoren metsän hoidon, energiapuun korjuun ja haketuksen suoritettavien saavuttamisen edellyttämät lisämäärärahatarpeet. Uusiutuvan energian edistämishjelma 2003—2006 -työryhmän metsähakkeen käytön edistämiseksi tekemien esitysten toteuttaminen edellyttää lisämäärärahoja perussuunnitelmaan verrattuna. Tämä on otettu huomioon ministeriön ehdotuksessa.

Valtioneuvoston 22.5.2003 kehyksissä on metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion toiminnan määrärahasossa otettu huomioon kansallisen metsäohjelman toteuttamisen määrärahatarpeet.

Ministeriön ehdotuksessa ei ole voitu täysimääräisenä ottaa huomioon Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman toteuttamisen määrärahatarpeita. Vähennys kohdistetaan talousmetsien luonnonhoitohankkeisiin. Luonnonarvokauppa- ja yhteistoimintaverkosto -hankkeet on tarkoitus toteuttaa ohjelman mukaisesti.